

Desvoltarea copilului și mediul social-economic¹⁾

Factorii examinați pân'acum nu pot fi cunoscuți în integritatea lor înainte de a căuta să aruncăm o rază de lumină și asupra laturei economice. Lumea, în care se naște, crește și se dezvoltă copilul, nu este numai cosmos în accepția antică a cuvântului, ci e, și ceva în plus, ceva care își are, firește, rădăcinile adânc înfipte în cosmos, este condiționat primordial și fundamental de el, dar este de natură superioară, suprastructurală.

Dacă examinăm lumea plantelor, nu observăm tocmai așa de lămurit activitatea lor gospodărească ca colectivitate. Totuși botaniștii au semnalat în științele lor anexe, cum e fitosociologia, că în stil mare și plantele reușesc să gospodărească în interes colectiv o coastă de deal, un munte, o vale, un șes, anumite pustiuri; au observat, că și plantele știu să se refugieze sau să canalizeze intemperiiile și să exploateze anumite capacități ale regiunii. Modificarea artificială a climei a reparțizării ploilor, care se observă cu ocazia tăerilor de păduri, de pildă, provoacă numai decât punerea în gardă a plantelor amenințate cu dispariția: în lumea animalelor acest fenomen se observă și mai lămurit.

Gospodărirea mijloacelor de existență se manifestă și aci atât individual, cât colectiv. Dar cea mai minunată manifestare a acestui fenomen se observă la om, care pune în joc și energie și calcul rațional. Factorul economic numai în abstracție este un factor izolat. În realitate gospodărirea, *administrarea* în timp și spațiu a mijloacelor de existență sunt *planificări* realizate rațional de către societate. Și orice planificare, deci orice administrare planificată în timp și în spațiu în ultima analiză este opera aceluși instinct, care dirijează, fundamental viața oamenilor: foamea. Dar instinctul aceasta rareori îl găsim în manifestarea lui nudă. Societatea umană este azi atât de complexă și de diferențiată, în cât instinctul original este îmbrăcat într'o ornamentație imensă de corolare și de *trebuințe*. Dacă aceste trebuințe, a căror noțiune caută s'o

¹⁾ Studiu extras din lucrarea care va apare: „Copilul și școala la Moși”.

definească fiecare tratat de economie politică încă în prima pagină, ar fi rămas la om în faza lui brută originară, atunci problema societății umane ar fi fost mult mai simplă și gospodăria mijloacelor care să satisfacă aceste trebuințe, mult mai ușoară. Dar trebuințele s'au înmulțit și s'au diferențiat. S'au înmulțit atât de mult în unele puncte ale ierarhiilor sociale, încât savanții și-au pus întrebarea, dacă n'ar fi bine să le oprim în dezvoltarea lor năvalnică, sau să le reducem!?

Iată de ce, economiștii și sociologii azi caută să gospodărească, să administreze însăși trebuințele oamenilor. Ba mai mult: filozofii sociali și moralisții contemporani n'au pregetat să afirme, că tocmai această prea mare diferențiere a trebuințelor, duce la decădere, la criza morală și economică. Iată de ce cei mai mulți preconizează o politică *morală și economică* de restrângere a trebuințelor. De aici apoi o serie de consecințe politice și sociale, o serie de reforme de oprire a capilarității sociale, de stăvilire și de oprire a industrializării crescânde și a urbanizării masselor în evoluția lor spre orașe, spre cultură, etc., etc.

În orice caz, noi în capitolul de față vom căuta să examinăm cadrele cosmice în limita cărora se poate lărgi o gospodărire și o creștere a trebuințelor și pe urmă posibilitățile de fructificare a bunurilor puse în valoare, tocmai prin intervenția energiilor de organizare și administrare, ale omului.

Cadrul cosmic poate fi foarte restrâns. Dar bogățiile și energiile naturale stau de obicei ascunse și grupul uman prin colaborarea stângace a unor împrejurări vitrege rămâne neputincios. Să examinăm toți acești factori și să vedem, dacă printr'o mai fericită îmbinare a lor, deci printr'o raționalizare a gospodăririi de până acum, n'am putea obține eventual o ameliorare în serie geometrică a tuturor factorilor și o urcare rapidă a valorilor.

Viața generațiilor este adânc condiționată de bogăția solului. Dar aceasta bogăție printr'o nerațională exploatare a oamenilor este, nu numai neglijată și lăsată în părăginire, dar deadreptul risipită în vânt. Clima, intemperiiile și vicisitudinile regionale ale anotimpurilor printr'o adaptare rațională a omului pot fi făcute inofensive. Pământ și climă, fauna și flora... toate printr'o activitate raționalizată pot fi supuse omului, pot fi înmulțite și îmbogățite la infinit și pot contribui deci la o ridicare permanentă a standardului de viață materială și spirituală a oamenilor.

Pentru aceasta trebuie organizare rațională, trebuie planificare!

Intr'adevăr, bogățiile naturale pot fi înmulțite la infinit. Clima și caracterele locale ale intemperiiilor pot fi eludate și ele și subordonate nevoilor omului până la infinit. Și chiar dacă considerăm aceasta noțiune de infinit, relativ imitată, există corectivul celălalt al balanței societății: restrângerea

trebuintelor. Până la organizarea completă însă a bogățiilor naturale și a mijloacelor de exploatare rațională mai este timp. Știința și experiența umană a dovedit, că ori care teritoriu și mai ales cele aproape nelocuite dela noi, sunt capabile să întrețină o populație de 10 ori și de 100 de ori mai numeroasă, ca azi.

Totuși dacă s'ar ajunge cândva la limita înmulțirii bogățiilor, atunci societatea va putea recurge la reducerea trebuințelor. Până atunci însă populațiile nu numai că au posibilitatea absolută, da au dreptul la o înmulțire, o augmentare și o rafinare continuă a trebuințelor. Aceste trebuințe în stadiul actual al culturii, sunt coborâte însă la gradul unor simple poftes. Aceasta degradare a trebuințelor este caracteristică unor epoci de degradare, de criză și de micșorare a valorilor. Și aceasta degradare nu este numai caracteristică unei epoci de trecere, deci nu este numai o manifestare orizontală în timp, a societății, ci se observă și la disecția transversală în spațiu, a păturilor sociale. Astfel observăm, că în toate țările, păturile care constituie oarecum fundamentul, în adâncime, al societății, nutresc cele mai puține și cele mai materiale trebuințe.

Populațiile rurale mai ales, ale câtorva țări și regiuni de pe glob, nu manifestă nici azi trebuințe mai mult și mai rafinate, decât omul din stadiile trecute ale animalității. Abia au câteva trebuințe pentru întreținerea corpului, câteva trebuințe pentru perpetuarea speței și eventual o formă firavă de gospodărie de pe o zi pe altă a surselor de traiu, a alimentelor, sau a pradei de vânătoare... toate pentru asigurarea existenței temporale a progeniturii. Aceste câteva trebuințe le găsim însă și la animale. Le găsim la păsările care se întorc de sute de ori la cuib ca să umple ciocurile căscate ale puilor, le găsim la câinii, care își îngroapă în pământ carnea pentru mai târziu. Și totuși sunt populații care nici azi nu manifestă trebuințe mai complexe și mai bogate ca animalele. Dar găsim sociologi și oameni de stat, care în angelica lor ignorare a fenomenului, propagă reducerea trebuințelor sau oprirea dezvoltării lor. Sunt însă teoreticieni, care într-o cumplită și criminală cunoștință de cauză, propagă acelaș lucru.

Omul are dreptul să-și cultive sufletul și spiritul în furnalul de călire și rafinare a trebuințelor. Chiar dacă e animal, omul are o limbă, un spirit și omenirea are o cultură. Cunoștința lui, acea fărâșă de scântee din soare, care deși își are rădăcina adânc înfiptă în animal, se ridică totuși ca o coroană bogată deasupra solului. Conștiința lui sensorială își înfige adânc rădăcina în trebuințele de lup ale animalului din om, dar conștiința sa spirituală, care îl leagă de oameni și de cultură, se ridică apoi în sus, tot mai sus. Cum se poate explica altfel acea trunchiere vinovată a unui pom fructifer, fără o altoire nouă decât cel mai vinovat atentat la viața grădinii.

Mulți gânditori s'au făcut vinovați de acest pesimism cul-

tural, fiindcă au nesocotit legea fundamentală a vieții oamenilor și a evoluției spiritului. Nu trebuie să confundăm, firește, acest principiu dinamic al vieții și spiritului cu dubla înfățișare antagonistă și despărțită prin zidul principului de anihilare reciprocă, a *vieții* și a *spiritului*, a ponderabilului și a inponderabilului. Viața nu este numai biologic și inteligența nu este numai spirituală. Conștiința nu poate fi încadrată nici ea după calapodul acestei duplicități înguste. Toate acestea, fac parte din principiul mai înalt al unei explicații superioare, totalitare.

Mereu se caută ceva care să explice și să traseze definitiv zidul de despărțire între animal și om. Se spune că animalul nu are cunoștința simțirii a sentimentelor și comportamentelor sale.

Dar chiar dacă animalul nu face „psihologie“ și „filozofie“, deci chiar dacă nu are conștiința de sine și conștiința lucrurilor obiective, totuși din lungă, incomensurabila evoluție a viețuitoarelor de pe pământ, din studierea adevărată și adâncă a evoluției lor, se poate desprinde un lucru irevocabil că: și ele au o fărâmă de simțire, o fărâmă de gândire și în stadiul animalelor superioare, chiar o fărâmă de „conștiință“.

Omul față de animal n'are decât o evoluție de grad și nu de natură. Contrariul îl pot afirma numai filozofii, care n'au coborât în peșterile animalice ale anumitor populații (chiar dela noi) și nu s'au încumetat să viziteze viața satelor quasi palustre, foarte mult asemănătoare cu acele societăți de gorile care trăiesc în grupuri foarte numeroase printre crengile acoperite ale copacilor de pe malurile Nilului.

Nu se poate vorbi aci, sau dacă vrem să poate vorbi foarte bine de sentimentul și conștiința de sine. Deosebirea dela ultimele animale până la cei dintâiu oameni existenți astăzi, de acea ni-se pare insurmontabilă, fiindcă este incomparabil mai mare, decât distanța dela omul primitiv sau chiar dela primitivul țaran al nostru, până la stadiul cel mai înalt de cultură.

Înmulțirea și rafinarea continuă a trebuințelor este deci o lege fundamentală a progresului.

Omul are tot dreptul să-și înmulțească mereu trebuințele. Aceasta continuă rafinare și înmulțire a trebuințelor stă la baza progresului uman, la baza civilizației și a culturai. Sunt de două ori vinovați aceia care propagă reducerea trebuințelor omului și simplificarea vieții sale până la stadiile anterioare animalice: fac crimă împotriva individului, care are dreptul să guste plăceri tot mai multe și mai rafinate; să guste lucrurile inponderabile și nesfârșite ale culturii înalte și ale artei... și în al doilea rând fac crimă împotriva însăși a culturii umane, căci îi întârzie mersul (însă care evoluiază chiar împotriva piedicilor minuscule ale timpului). Pentru completarea și rafinarea continuă a aspirațiilor, omului îi stau la dispoziție mij-

loacele minunate ale inteligenței și ale societății: *organizarea și tehnica*.

Organizarea și gospodărirea rațională a energiilor solului și a energiilor omenești în păturile noastre rurale și mai ales în regiunea, pe care o studiem noi, au fost aplicate haotic, rudimentar, dacă nu chiar absolut primitiv. Cuceririle civilizației însă și ale tehnicii sunt complet inexistente.

Așa se explică faptul, că copiii Moților au talia mai mică decât a copiilor dela oraș (și poate cea mai mică talie din țară); așa se explică faptul că descendenții acestei populații poartă înscrise biologic și spiritual, caracterele unei descendențe tuberculoase, rachitice și alcoolice, și așa se explică și faptul mai general, că copiii diferitelor țări sau regiuni sunt mai mari sau mai mici, mai grei sau mai ușori, mai inteligenți sau mai puțin inteligenți decât ai altor țări, sau ai altor regiuni. Cauzele se datorează fără discuție în coplesitoare măsură, unei neraționale organizări a energiilor biologice și unei haotice alimentări a acestor energii.

Nicolae Tabacovici, în studiul amintit mai sus, în care arată că talia tinerilor recruți din mediul rural este incomparabil mai mică decât a celor din mediul urban, înlătură bănuiala, că aci ar fi vorba de o diferențiere de ordin ordin fiziologic, sau geografic, de rasă. Tabacovici ne îndrumă să căutăm cauzele în domeniul economic:

„Considerând că repartitiunea proprietății între locuitorii unei țări este barometrul bune sau rele stări economice în genere, am încercat o apropiere între aceasta repartitiune și repartitiunea taliei. În acest scop, am separat pe indivizii cu talia până la 1,65 cm. pe de-o parte și locuitorii rurali cu o proprietate până la 2 ha., pe de-alta. În ambele cazuri avem situațiuni extrem de mulțumitoare... Paralelismul curbelor corespunzătoare este statisticește evident, prin urmare cauza repartitiunii reale a taliei populației noastre rurale trebuia căutată în reaua repartitiune a proprietății.

În-delunga insuficiență în proprietate a provocat la populația rurală o degenerescență destul de pronunțată; urgența unei serii între ei de reforme social-economice este deci indiscutabilă“.

Este vorba aci deci în primul rând de o lipsă a bunurilor, care sunt necesare pentru stricta promovare de pe o zi pe alta a existenței populațiilor rurale și de o administrare haotică, chiar a bunurilor insuficiente câte mai există.

Dar noi nu vom examina numai cauzele creșterii fizice ale copilului din Măguri și nici numai cauzele dezvoltării sale psihice. Vom căuta să urmărim factorii care condiționează maturizarea totalitară a unei noi generații rurale în general (și la Măguri în special).

Dacă am examina numai cauzele creșterii fizice, atunci ar trebui să recurgem numai la ipoteze de explicare pur econo-

mice; pur alimentare de pildă, pur fiziologice sau antropogeografice. Ar trebui să recurgem eventual la teoria „accelerării heliogene“ a lui Koch, despre care am amintit mai sus, dar care nu se potrivește la copilul de țaran sau la copilul dela munte. Și chiar dacă se potrivește, aceasta ipoteză trebuie aplicată în cazul nostru cu multă abilitate și prudență științifică.

Intr'adevăr dacă dela 1899 până la 1933 s'a observat, că, copilul din diferitele țări (ex. din Germania, Elveția, etc.), manifestă o accelerare generală a maturizării organismului (fără să se modifice însă coeficientul general uman de creștere, și fără să se poată încă dovedi o schimbare a duratei generale a vieții), cum se explică atunci faptul, că copilul țaranului nostru se prezintă sub acest raport staționar?

Ar fi nesperios, se pare, să susținem acest lucru pentru că țaranul nostru face suficient „sport“ și este arhisuficient expus razelor ultraviolete! — și totuși nicăiri nu este mai izbitor contrastul dintre culoarea neagră, pârlită a mâinilor și acea albă a brațelor și a restului de corp, decât la țaranul nostru. Nicăiri nu este înbrăcămintea mai pudică, decât la țaranul nostru și nicăiri nu se expune corpul desbrăcat mai puțin și mai rar (cu ocazia spălării sau a băilor), decât tot la țaranul nostru. Și nicăiri nu dorm mai multe persoane într'o singură încăpere neaerisită și într'o atmosferă pestilențială decât la țaranul nostru.

Ar putea să ne obiecteze însă cineva, că noi în primele capitole ale acestei lucrări am emis ipoteza maturizării prea rapide a copilului dela țară. Intr'adevăr, tocmai întârzierea adolescenței și prelungirea copilăriei, într'un cuvânt maturizarea înceată, este aceia, care face diferențierea crescândă a plasticității și adaptabilității umane, care face din creșterea standardului de inteligență generală, desăvârșirea crescândă a spiritului. Dar la Măguri sunt o mulțime de factori, care promovează accelerarea maturizării. Intre alții am amintit exploatarea prea timpurie a muncii copilului. Exercițiile forțate ale unei musculaturi plăpânde își încheie repede plasticitatea în anchilozarea prematură a unor țesuturi formate definitiv. Totuși cu structura cartilagineasă a oaselor care forțate excesiv în urma exercițiilor se întăresc și ele prea devreme, în forma pipernicită a unui schelet nedesăvârșit. În ordinea aceasta a lucrurilor suntem îndreptățiți să ne punem întrebarea: evoluția generală a spiritului de ce ar urma altă lege, decât aceia a unei anchilozări premature a corpului, a accelerării tempoului de maturizare și a opririi sale într'un stadiu rudimentar și nedesăvârșit?

Am mai putea aminti ad.-absurdum, și ipoteza contrară, că maturizarea, la Măguri se face din cauza prea multor raze ultraviolete. Ernst Koch amintește de aceasta „graniță superioară“ a luminei, care poate opri creșterea și poate după până la cea numita moarte din cauza luminei prea multe (lichttod).

Am spus: *ad-absurdum*, fiindcă la Măguri nu poate fi vorba de așa ceva. Cu toate acestea la copilul din Măguri am constatat o maturizare și o anchilozare precoce atât a fizicului, cât și a psihicului. Aceasta se datorește însă altor factori, care colaborează în mod dezastruos asupra dezvoltării copilului.

Ar urma să verifice cineva în viitorul cel mai apropiat ipotezele noastre, cercetând în toată întinderea Munților Apuseni și eventual a tuturor regiunilor muntoase, factorii însăși ai maturizării:

- a) Creșterea fizică pe etape (talie, greutate, organe, mem-bresinți, etc.);
- b) Maturizarea organelor sexuale;
- c) apariția și dispariția menstruației și a conceptibilității la femei;
- d) Perioadele și vârstele de încheiere a căsătoriilor;
- e) Frecvența și numărul nașterilor la femei, pe regiuni;
- f) Frecvența și numărul nașterilor la femei pe vârste, etc.

Fenomenele acestea nu sunt numai de natura fiziologică. Ele au cauze mult mai îndepărtate și mai complexe: sunt de natură socială și economică. Noi ne-am propus să examinăm factorii care conditionează fenomenele creșterii și maturizării. Pentru că ne dăm seama, că nu este fără însemnătate faptul că o generație se maturizează mai curând: nu-i indiferent că adolescența apare și trece mai repede sau nici nu există; nu-i tot una că încheierea căsătoriilor se face ceva mai târziu decât maturizarea factorilor de procreare n-ui tot una că în firma aceasta — menopauza apărând și ea mai devreme generațiile noastre pierd câțiva ani din perioadele fecundității; nu-i tot una, că femeia încetând astfel menstruația în jurul lui 40, pierde tocmai anii când — după afirmatia cercetătorilor — se procrează tocmai elementele cele mai superioare; nu-i tot una, că printr'o mișcare de translație maturizarea prea timpurie aduce o bătrânețe prematură și astfel ajungem să avem la țară o populație de bătrâni; și nu-i tot una, apoi, că aceasta generație de bătrâni a căror întreținere cade în sarcina societății, apasă și mai greu pe umerii acelei generații, care muncește o perioadă mai scurtă de timp și exploatează prin urmare excesiv în linie ascendentă cu atât mai mult generația tânără, care ar trebui să-și facă copilăria.

Ne dăm seama că factorii care produc aceste, și o serie de alte anomalii, sunt de natură socială și economică.

Vom încerca să examinăm o serie din acești factori.

ALIMENTAȚIA

Sunt în deobște, cunoscute cercetările care se fac în prezent, pe întreg globul la toate institutele pentru ameliorarea plantelor. Este știut că la baza ameliorărilor, alături de selecțiune (care în ultima analiză este tot o ameliorare), stau con-

dițiile de lumină, de climă, de spațiu și de hrană. Orice plantă semănată sau sădită rar, pe un teren negru și gras, având prin urmare spațiu suficient în care să poată răspira în voie rădăcinile — va crește mai înaltă mai bogată, cu flori mai frumoase și mai fecunde și va fi mai aptă pentru perpetuarea optimă a generațiilor. Planta va fi deci mai înaltă, florile vor fi mai fecunde, semințele și boabele mai grase și mai numeroase.

Plantele care cresc însă pe un teren nisipos și sărac, care sunt semănată des și nu dispun de un spațiu suficient pentru ramificarea rădăcinilor, vor fi mai pipernicite. Paiul va fi mai mic, florile vor fi mai sterile, semințele mai pipernicite, boabele mai chircite, și mai puține la număr.

Secara semănată des pe un teren nisipos, deci într'un spațiu sărac și sterp, va avea un spic abea de 71 mm. înălțime în medie; câtă vreme semănată rar într'un teren cu pământ negru și gras, va ajunge la o înălțime mijlocie de cca. 120 mm. (Rouma).

Mai recent s'au făcut cercetări de laborator și de seră și cu privire la acțiunea razelor solare, a razelor cosmice, a razelor ultraviolete, etc., asupra creșterii plantelor. Din cantitatea și calitatea acestor raze se poate deduce repartizarea actuală și de totdeauna a plantelor de pe glob. Firește, la această repartizare a contribuit și clima cu accesoriile sale: apa, aerul și frigul.

Aceeaș lucru se observă și în *zootehnie*. Alimentația, spațiul și igiena, joacă un rol fundamental în creșterea animalelor, chiar este vorba de selecție și ameliorare. Paradoxal am putea susține, că — mai ales în aceste cazuri! — să deducem un singur exemplu.

Regina albinelor nu se deosebește de miile de lucrătoare, decât prin faptul, că la acestea din urmă, organele genitale rămân nedesvoltate și din lipsă de nutriție suficientă degenerază.

„Ca dintr'un ou să iasă o lucrătoare sau o regină, aceasta depinde de lucrătoarele care îngrijesc ouăle; dacă servesc tinerei larve alimente deosebit de hrănitoare și în cantitate mai mare“. „Dacă îi clădesc drept locuință o celulă“, care este mult mai mare decât măsura obișnuită a celorlalte celule hexagonale, atunci din acest ou și din aceasta larvă se va desvolta o femelă solidă și puternică: este regina însăși“¹⁾. — Prin urmare o altă poziție și o altă formă a celulei, alimentate mai bine, temperatură mai ridicată, toate laolaltă fac ca larva în interior să ia și ea altă dezvoltare....

Pentruca, când stupul rămâne fără regină, sunt însă două eventualități: una, când celulele hexagonale încă nu sunt lipite cu capacul de ceară; și altă, când acestea deja sunt acoperite ermetic. „In cazul întâiu una dintre celulele, care conțin un ou sau o larvă, va fi reconstruită în cea mai mare grabă într'o

celulă regală. Celula veche va fi dărâmată, cele înconjurătoare vor fi îndepărtate și ele, ca astfel să se câștige spațiul și astfel forma rotundă și poziția verticală vor fi realizate într-o clipită. Se vor depune apoi aci, alimente regale și — efortările n'au rămas fără succes: după un anumit interval de timp din acest palat reconstruit va ieși o femelă în plină fecunditate. În cazul al doilea însă, care exclude aceasta soluție, fiindcă toate celulele sunt acoperite deja situația este și mai interesantă. Una din lucrătoare, cea mai viguroasă și mai bine dezvoltată din roșu, va fi ridicată pe tron, așa fel, că va fi deslegată de corvoadă, va fi întrebuințată și îngrijită, va fi alimentată în condițiile celei mai bune, cu un cuvânt i se vor da toate atențiile ca și unei domnitoare ereditare. Nu peste mult va începe să depună ouă. Prin odihnă și îngrijire specială, acestea se desvoltă, căci ele există, — nedesvoltate — și la lucrătoreea — femelă pipernicită“. Firește, din ouăle acestea vor ieși numai trântori, fiindcă aceasta regină, ridicată pe tron din clasa lucrătoarelor, încă n'a fost fructificată prin faimosul „zbor nupțial“.

Regina depune deci un anumit număr de ouă și în celule mai mari, decât celulele lucrătoarelor. Vietățile „cari se nasc în acetse celule, sunt trântorii, deși ouăle sunt complet asemănătoare cu acelea din care se nasc lucrătoreele. Ori, contrariu celor întâmplate la transformarea unei lucrătoare în regină, nu forma sau capacitatea alveolei este aceea, care determină aci modificarea, căci dintr'un ou depus într'o celulă mare și transportat pe urmă într'o celulă de lucrătoare (va eși), eu am reușit să operez de patru sau de cinci ori acest transfert, care este destul de dificil din cauza micimii microscopice și a extremei fragilități a oului, un mascul mai mult sau mai puțin atrofiat, însă mascul incontestabil.“

Cu ocazia sborului nupțial, unul dintre masculi zburând sus în albastrul de azur al cerului, reușește să fecundeze regina. Di naceasta clipă începând regina va purta în săculețul misterios al tolbei, situat dedesuptul ovarelor o materie albicioasă: milioane de spermatozoizi smulși în înbrățışarea de o clipă dela amantul îndrăzneț. Din această tolă, numită *spermatecă*, regina poate să stropească fiecare ou virginal, produs specific numai al ovarelor sale, cu botezul spermatozoidilor.

Ouăle depuse în celulele mari ale trântorilor, printr'un dispozitiv ciudat al mușchilor, nu vor fi botezate cu lichidul albicios. Aci se vor naște trântorii. Dacă dintr'un fagure se extirpă toate celulele mari, regina va depune ouă de mascul (nefecundate) și în celulele mici, de lucrătoare și invens: dacă nu există nici o celulă mică (de lucrătoare), regina va depune ouă de lucrătoare și în celulele mari (Maeterlinck).

Ce se întâmplă cu ouăle regale?

Regina mai depune în câteva celule clădite anume, într'un fel de leagăn princiar clădit geometric, mare și arhitectural, un

ou la fel cu acelea din care ies numai lucrătoare. Ce se întâmplă? Cum se face că din acestea va ieși totuși o albină, care se deosebește cu totul, prin mărime, formă, linie și eleganță, de modestele și harnicele lucrătoare? Care este misterul și binecuvântarea? Cărui fenomen i se datorește aceea minune ciudată, una din cele mai grandilocvente din toate minunile naturii? E alimentația. Este mierea, mierea cea mai bună, și căldura, care topește, destinde și înmugurește tot: mlăditele, vlăstarele și mugurii.

Albinei princiare, care se dezvoltă în acest leagăn majestos, „*îi este rezervată mierea cea mai pură, destilată în mod special și aproape în întregime asimilabilă*“. Și după ce se naște, regina are o escortă de sateliți sau delictori, după expresia lui Plinius, care veghează asupra ei zi și noapte, îi ajută la munca ei maternală, îi prepară celulele în care va depune ouă, (o scutește prin urmare de orice muncă sau corvoadă care constituie blestemul lucrătoarelor N. A.), o îngrijesc, o desmiredă, o nutresc, o curăță, îi absorb până și excrementele. La cel mai mic accident care i se întâmplă, știrea să răspândește treptat și poporul se înghesuie și se lamentează. Dacă cineva o îndepărtează și dacă albinele nu pot spera să o înlocuiască, fie că n'a lăsat o descendență predestinată, fie că nu există la îndemână larve de lucrătoare mai tinere de trei zile (pentru că orice larvă de lucrătoare, care are mai puțin de trei zile, poate grație unei alimentații particulare, să fie transformată în nimfă regală: aceasta este marele principiu democratic al stupului, care compensează prerogativele predestinației maternale)“ ... Aci stă marele secret al albinei regale, al lucrătoarei devenite regine, al vlăstarei încoronate, care este în același timp expresia simbolică, *încoronată* a maternității: *alimentația*. Aci stă marele secret, îmbrăcat în simbolul unei încoronări alegorice, secretul adânc al predestinării popoarelor și al raselor și tot aci stă ascuns, în taina atât de ușor descifrabilă a naturii, marele principiu al *genialității*.

Pentru că cine va putea pretinde, ca dintr'un copil anemiatic și slăbit până la extrem prin nutriție, să iasă un muritor celebru? Cine va pretinde unui copil dela țară exploatat și obosit înainte de vreme și alimentat cu materiile cele mai puțin substanțiale — să devină nu cetățean viguros, sănătos la trup și la minte? Cine va putea pretinde că din această progenitură să iasă generația care ne trebuie, aceia generație destinată să facă regenerarea spirituală a geniului românesc și să altoiască mlăditele de primenire a întregii cerebralități naționale?

Cum se va putea primeni nația, când tânăra generație rurală, izvorul tuturor primenelilor, este lăsată azi în cea mai criminală uitare?

Teoreticieni și reformatori, oameni de știință și legislatori, încearcă să facă *marea ameliorare* de sus în jos, încearcă „ghif-

tuirea" alimentarea anapoda, ca și când un agricultor, pentru cazul când stupul i-a rămas fără regină, ar încerca să caute disperat cu lupa printre milioanele de ouă, ou mistic, oul misterios, destinat să nască nimfa regală.

Ei ar trebui să cerceteze mai ales sistemul de alimnetare, cantitatea și calitatea substanțelor, din care aceasta tânără generație este chemată, să facă rostul de mâine, destinul viitor al acestui popor.

Vom da aci, la început, o descriere empirică numai, a alimentației; o descriere dureros de plastică, pe care am găsit-o printre scriptele personale ale unei inimoase învățătoare dela Măguri.

INSEMĂRI

Sunt în clasă cu elevii unei școli de munte. Copiii nu se duc acasă la ora prânzului, fiindcă stau departe ea și mine, așa că stăm până seara împreună, ca o familie. E ora prânzului, și copiii abia așteaptă să le spun „puteți mânca“ ... (ne scoatem cu toții pachetele cu mâncare și le așezăm în fața noastră. Privește cum copiii desvelesc bucăți de „mălai“ auriu, ce formează prânzul micilor mei școlari. Unul mai răsărit scoate o „ceapă“ mărișoară, pe care o privește pe toate părțile. Ceilalți zăbind bunătața, se apropie de el. (La noi în sat nu crește ciapa, de aceea e socotită drept trufandă în orice timp al anului.) — „Dă-mi și mie!“ ... „Mie nu-mi dai?“ ... „Dar mie, tu știi, că și eu îți dau“ ... toți cer ... toți ar dori. „Tăceți, vă dau la toți“ ... apoi scoate un briceag și începe să taie ciapa împărțind-o gurilor flămânde ce o așteptau ... Privind la acest mic tablou al mizeriei, am uitat, că și mie mi-e foame. Deodată zărește o fetiță din cl. I. stând pe marginea unei bănci cu capul răzimat pe mâini și lacrimi mari se rostogolesc pe obrăzorii palizi și uscați.

— „Dece plângi, Oană Ianc?“ ... — ? — ... mă apropiu de ea mângâindu-o. — „Dece plângi tu, Oană?“ — „Mă doare capul“ — fu răspunsul micuței. — „Tu dece nu mănânci ceva? — Fetița mormăi printre dinți: — „N'am mălai“ ... — „Vino încoace.“ — Luai fetioara de pâine și o frânsei dându-i fetiței ca să nu mai plângă, căci plângea, fiindcă îi era foame. La vederea pâinei fața copilei se luminează, par'că de un zâmbet. Atât de mult s'a infiltrat durerea și suferința în sufletul ei încât parcă plânge și când vrea să-și exprime mulțumirea. În fața acestor stări de mizerie abia îmi pot stăpâni lacrimile și mă gândesc: de ce atâta suferință în jurul acestei populații de munte? ...

Dar fetița ce isprăvise de mâncat bucata de pâine, mă întreprinde: — „Doamnă prețioasă, mă rog ce lecție avem după masă? — ...

Măguri—Cluj. I. H.

Cu altă ocazie, învățătoarea și-a notat în carnetul ei următoarele: „Stau în fața a 30 copilași și mă uit la ei, cum mănâncă mălaiș. Acum prânzesc, căci nu merg acasă. Afară ninge furios și iarna își înfinte frigul atotputernic peste munții noștri. Voi nu cunoașteți clima dela noi.“

Aci urmează continuarea, care poartă însă titlul:

Viața și apucăturile școlarilor din Măguri — cătunul Suseni — Cluj.

„Viață de copii oropsiți. Lipsiți de un traiu bun și de o îngrijire necesară. Vin la școală tremurând de frigul ce domnește aproape trei sferturi din an. Locuiesc departe de școală și astfel ajung târziu, chiar dacă se școală de dimineață. Cărțile și le poartă în ghiozdanele lor. La prânz nu pleacă acasă. Prânzesc toți la școală din merindea lor săracă. În timpul posturilor postesc cu toții cu cea mai mare seriozitate. Astfel îi vezi pe la prânz scotând din traistă pâinea uscată sau mai bine zis

mălăiul. Scot apoi fie-care sticla de toate mărimile și cu toate felurile, în care au apă dulce, sau, care e mai sărac, apă acră. Și astfel își potolește foamea cu mălai și apă din sticlă. Când apa e prea puțină și aproape de sfârșite, umple sticla din nou și-i ajunge astfel toată ziua. Așa prânzesc elevii mei. Cât despre progresele, ce se pot realiza cu aceste mici victime ale soareii, e greu de descris. Toamna și primăvara, foarte puțini poți aduce la școală. Iarna i-ar trimite Românu, dar e frig și viscol și hainele sunt cam slabe. Astfel pot spune că primul factor, care împiedecă progresul, e frigul, așadar nu-i poți instrui ca pe cei dela țară care vin regulat, fiindcă n'ai timp. În al doilea rând lipsa de manuale se simte tot mai mult în fiecare an. N'au cărți, n'au caiete, n'au nimic. Ce poate face bietul învățător cu cinci clase primare, care vine numai jumătate din timpul anului școlar și pe deasupra și fără cărți și fără material didactic.

Se sbate ca peștele pe uscat, asta face învățătorul conștiincios. De unde să ceară ajutor? Părinții, mare parte, sunt săraci și nu pot. Afară de asta sunt și ignoranți. Ce să facă cu cartea? Il chemi tu și îi explici colea frumos, că trebuie carte, căci altfel nu se poate, dar el știe una...

— Școală de munte. Zi frumoasă de iarnă, s'a revărsat pe muntele nostru alb și frumos cu brazii lui, bătrâni de ani și de ninsoare. Razele soarelui desvâluie priveliștii căsuțele și bordeele albite, printre care se văd pălcuri de copii pornind spre școală.

Vin de departe (câțiva km.) și nu se întorc până seara. Ajunși la școală abia își mai târăse opinele înghetate. Cei mici scânceesc când intră pe ușă. Cei mai mari îi ajută să se desbrace, apoi se adună, cu toții în jurul sobei. Mă uită cu milă la ei. Cei mai mulți sunt rău îmbrăcați. Hăinuțele de lână peticite, ponosite, sunt strânse cu îngrijire pe corpurile lor. La prânz scot mălaiul și mânăncă. Acum e post și ei postesc cu toții.

După masă cântăm o colindă:

„Moș Crăciun cu plete albe
A sosit de prin nămeți
Și aduce daruri multe
Pe la fete și băieți“...

Sărmanii, ce o să le aducă lor Moș Crăciun? Cine va fi acel Moș Crăciun, care se va îngriji și de ei? Tatăl lor, care face 3—4 zile până la Cluj cu un car de lemne, pe care ia 4—5—6 sute și pe care abia aduce ceva bucate, va putea să le aducă daruri?

Dar cine se îngrijește atunci să aibă o hăinuță mai bună, sau cel puțin cărți de școală, căci uite, n'au decât niște file rupte, care sunt de câte 3—4 ani și care le împrumută unul dela altul.

Cu clasele superioare oi mai face și cu 4—5 cărți într-o clasă, dacă n'ai încotro, dar cu clasa I ce să faci? Și tocmai aci e și neglijența părinților mai mare. — „Ce-i trebuie carte așa de vreme, lasă să umble cu tăblița un an“... și astfel ești obligat să-l ții în clasa I până e de 10 ani... Cine o să fie Moș Crăciunul, care să-i ajute și pe ei?... Și totuși ei așteaptă un Moș Crăciun, căci uită cum le sclipeșe ochii și cum se uită cu toții când vine Moș Crăciun, Moș Crăciun!“

„Părinții nu pot ajuta! Atunci poate domni, care vin în propăgandă în vederea alegerilor și care promit marea cu sarea... și în care nu mai crede pe aici nimeni... Acestea și multe altele sunt greutățile cu care luptăm noi aici la munte.

Cu educația merge mai greu. Copiii stau mai mulți în pădure și la vite, n'au ideile de oraș, de cale ferată, de tren, nu cunosc altceva, decât sătucul lor. Ce educație pot primi ei în casa părintească? Ce știe Moșul din toate câte trebuie infiltrate în sufletul copilului? Astfel mi e dat să văd zilnic că micii mei școlari au apucături cât se poate de urâte. Iată de ex. ce pățesc într-o zi cu un școlar din cl. I. Mă anunță că nu poate veni după masă, căci mama lui e ocupată și mă roagă să-i dau drumul acasă. După multă chibzuială îi dau voie să plece. Mă gândesc că

poate mama lui, care o știam că mai are 9 copii mai mici ca el, îl așteaptă. Dar mai târziu mă întâlnește cu soția unui băcan, care vine să-mi spună isprava băiatului cu priceana. S'a dus la băcănie, unde a găsit o legătură de 100 șindrile afară, pe care o luase frumuseț și a dus-o în casă, spunând că l'a trimis un om după tutun. Ovreica însă cunoscuse șindrila și-l luă la muștrulială. Când s'a văzut descoperit, a fugit acasă".
(Iar în altă parte, despre cantina școlară')

1. Martie 1933.

„De trei ani de când sunt învățătoare în această comună, am ajuns la concluzia că o cauză de debilitate mintală ar fi debilitatea fizică, care își are originea în slaba alimentație a elevilor de școală. Nicăiri mizeria nu e mai pronunțată ci în această parohie de munte. Copilașii îi vezi mereu cu mălaiul gol. Am crezut de o datorie sfântă să viu în ajutorul acestor ființe mici, înființând cu puterile mele o cantină școlară unde elevii să primească la prânz o mâncare caldă pregătită de mine și dintr'al meu, atât cât voin putea. Dacă inimile caritabile vor înțelege jertfa mea, poate voi fi ajutat și din altă parte. Pân'atunci cu ajutorul lui D-zeu voin face eu începutul. Copii vor plăti un Leu „de prânz“ — acei ce au, sau în natură. Aci se vor nota toate cheltuielile, felul mâncării și câți elevi au luat masa, cine a plătit și cine a mâncat gratuit; cine mi-a ajutat din afară de școală. Sprijinitorul moral al acestei cantine, e soțul meu, care în calitatea de preot mă asigură de izbânda la care am plecat cu atâta idealism.

Pentru tot ce trebuie la o cantină, ca vase, etc., contribui tot eu. Elevele mele, când vor deveni mari, vor fi ele singure în stare să-și pregătească o mâncare bună, căci pe lângă teorie, vor asista prin aceasta și la lucrările practice de menaj.“

(Vom da aci câteva date din registrul-buget al cantinei școlare:)

In ziua de 3 Martie Vineri:

Prânzul: Ciorbă de cartofi 2 Lei kg. 30 Lei.

Cantitățile: 1 dl. ulei — — — 3 Lei

Ceapă, sare, oțet — — — 2 Lei

Total: 35 Lei.

Au luat masa 30 elevi.

In ziua de 4 Martie — Sâmbătă:

Ciorbă de fasole boabe, Cantități: 2½ kg. fasole,

1 dl. ulei, ceapă, sare, oțet.

Total: 36 Lei.

Au luat masa 34 elevi.

In ziua de 6 Martie — Luni:

Ciorbă de cartofi: Total: 35 Lei.

Au luat masa 34 elevi.

* * *

Viitorul va arăta, că adevărata și cea mai importantă parte a eugeniei, acea parte, care se va ocupa cu latura *pozitivă* a îmbunătățirii rasei umane, va trebui să pornească dela studierea, planificarea și *raționalizarea* alimentației.

Am vorbit în general de albuminoide, fiindcă acestea lipsesc aproape complet din rația și așa săracă a țaranului, dar mai ales fiindcă ele sunt „neînlocuibile prin alte alimente și sunt înainte de toate alimente de *creștere*“. Și fiindcă pe noi ne interesează în primul rând creșterea fizică a nouilor generații rurale, trebuie să subliniem, că ea va fi adânc turburată

de carențele, de unilateralitatea sau insuficiențele alimentare. Dar ne interesează și mai mult *geniul creator al rasei*. Căci „întârzierea produsă se poate referi la greutatea corpului, la înălțime, la evoluția lui, la dezvoltarea masselor musculare, la dezvoltarea intelectuală”.

Și carențele, acele absențe generalizate ale materiilor *specifice*, nu se manifestă numai ca turburări de creștere (rachi-tismul), ca turburări gastrice (dispepsile), ca boli exotice (beriberi, scorbutul) și autohtone (pelagra), dar acționează — și aceasta nu izbutim s'o accentuăm în deajuns — asupra forțelor biologice generale ale populației rurale, dar mai ales asupra principiului, care face progresul de creație cerebrală, care constituie procesul de spiritualizare evolutivă a rasei.

Nu credem, că e nevoie să refuzăm prin argumente speciale eventualele acuze ale acelor, care din susținerile noastre vor pune în corelație absurdă noțiunea de *genialitate* cu noțiunea *alimentară* în sensul că a emite o teorie, conform căreia am intenționa să fundamentăm noțiunea de genialitate pe condițiu-ne simplistă și vulgară a „ghiftuirei”. Greșala aceasta o pot face toți aceia care judecă afirmațiile noastre numai prin prisma unor doctrine psihologice și individualiste. Noi uzăm aci însă de o metodă strict sociologică și ne folosim de o pris-mă care vede *fenomenul social* în măreția sa de ansamblu. Când spunem, că geniul creator al rasei, cerebralitatea și spiri-tualitatea creatoare a poporului nostru depinde în mare mă-sură, în covârșitoare măsură de alimentația sa, atunci credem a fi susținut un mare dar un dureros adevăr. Individual jude-când, geniul poate fi greșit definit dintr'un asemenea unghi-u de privire. Social însă ne pare a nu greși de loc. Firește, în aceasta ordine de idei, depănând firul gândurilor noastre pen-tru a ajunge la ultimele și poate cele mai culminante puncte, ale genezei spirituaității poporului nostru, trebuie să ținem mereu seamă de punctele și condițiile pe care le-am descris în capitolele anterioare (familie, iubire, locuință, condiții igienice, geografice, climaterice, etc., etc.). Numai aceasta sinteză totali-tară ne va putea face să înțelegem importanța *socială* a alimen-tației, pentru geniul creator al rasei și pentru spiritualitatea de mâine a poporului.

Se poate observa că prețul de cost al zahărului este aproximativ 15—16 Lei în toate țările. Dar se mai poate observa cât e de mare disproporția între prețul de cost și cel de vânzare al zahărului, Statele fiind nevoite să pună asupra zahărului taxe și parataxe ca din acestea să-și realizeze veniturile. Comparând însă cele două figuri de mai sus cât de absurdă și de *nerațională* este politica economi-că a unor state, care în pofida degenerării și mortalității poporului, perseverază în a „încuraja” anumite industrii de a-și mări veniturile. O sănătoasă politică economică, bazată pe armonizarea intereselor prezente și viitoare ale rasei și ge-

niul creator al poporului, impune o căutare a veniturilor bugetare în altă parte, decât pe însăși principiile care promovează biologia și spiritualitatea națiunii.

Regimul acesta mizer al alimentației, nu datează numai de azi; nu este numai o consecință a războiului sau a crizei mondiale actuale. Țăranul român s'a nutrit întotdeauna insuficient și dintr'o vinovată indolență congenitală, continuă să se nutrească la fel.

Au rămas celebre cercetările făcute încă de acum 3 decenii de Dl. Dr. Nicolae Lupu, privitoare la aceasta chestiune. Autorul arată că mortalitatea la țară a copiilor sub 1 an este de 35%, datorită „micei puteri vitale a generațiilor“... și unui „ingrozitor de sărac și de vicios regim alimentar“. Dl Dr. Lupu, studiind la Arsura (județul Fălciu) cantitatea de alimente consumată de 40 familii de țărani (cu 150 membrii) într'un an, a calculat media individuală și a ajuns la rezultatul, că „un ins introduce într'o zi 2558 grame alimente din care lichide fără valoare nutritivă 1165 gr. (borș, zamă de varză, vin), 1318 gr. alimente de origine vegetală (din care 1000 gr. reprezentate prin porumb) și numai 75 gr. materii alimentare de origine animală“....

Dl Dr. Lupu a găsit că albuminele sunt în minus, grăsimile abia jumătate din cât ar trebui să fie și numai hidrocarbonatele întră în doza necesară. Dar „marea cantitate de hidrocarbonate digerate — spune tot D-sa — nu poate înlocui albumina totdeauna în lipsă“. „Hrana țăranului e numai mămăliga... și pentru a o digera, el trebuie să consume cantități colosale de borș, zamă de varză, ardei, care nu-s alimente, ci condimente, servind a excita stomacul la o muncă așa de grea“.

Acest regim exclusiv vegetal „este un regim prea dificil și întrebuițarea excitantelor și a alcoolului devine necesară!“

Dacă e adevărat, că:

Francezul consumă	38	kg.	carne	pe	an;
Lucrătorul englez	59	”	”	”	”
Parizianul	98	”	”	”	”
și Românul	10—12	”	”	”	”

și dacă

Francezul consumă	60	l.	lapte	pe	an;
Englezul	40	”	”	”	”
și Românul	4	”	”	”	”

atunci nu-i mirare, că este inactiv, „leneș“, fatalist, — și pasiv, neîncercător și că îmbătrânește de vreme. „Femeile la 30 de ani au fața de 50 și vloga aceeași; bărbații au fața trasă-galbenă, sbârcită și pămâtoasă. Acela, care a zăgrăvit flăcăii rumeni și musculoși în timpurile prezente, a făcut rău serviciu țării.

Astăzi Europa întregă caută să rationalizeze alimentația popoarelor. Din unilaterală ce a fost, devine proporțională.

Numai țăranul român continuă să se nutrească cu un regim aproape exclusiv vegetal, continuă să rămână un mâncător de mămăligă necorectat. Și nici aceasta mămăligă, pare a nu mai figura cantitativ și calitativ în condițiile de altă dată, într'un îndepărtat trecut istoric când pe lângă mămăligă mai era cel puțin și brânză. În alte țări există o ameliorare vădită față de trecut. La noi stările sunt aproape neschimbate. Situația descrisă de Dl Dr. Lupu, după care laptele, de pildă, era așa de puțin, că nu se poate întrebuința nu ca aliment, dar nici ca medicament!.... se găsește și astăzi.

Iar în timpul infinitelor zile de post, standardul alimentar scade și mai mult. Dl Dr. Lupu arată, că în luna Martie avem procentul cel mai mare de mortalitate și aceasta din cauza celor 50 zile de post neîntrerupt, în care țăranul nu mai mănâncă decât mămăligă, zeamă de varză și hrean. Dl Dr. Lupu își propune chiar, să lupte împotriva „ignoranței poporului nostru”, împotriva „barbariei inimaginabile în care trăim” și pentru „abolirea practicelor igienice-religioase vătămătoare!”... în șirul nesfârșit al datelor țâpătoare pe care Dl Dr. Lupu le înșiră îmbrăcate în stilul celei mai calde revolte.

Și — ca să nu se spună că această situație a existat numai acum 3 decenii, — vom arăta prin câteva date, că ea se perpetuiază până în zilele noastre. Câtă vreme în celelalte țări ale Europei, grația unei politici economice și a unor gospodării mai mult sau mai puțin raționale ale surselor de viață, s'a ajuns la ameliorări din ce în ce mai evidente — la noi nu s'a făcut aproape nici o schimbare. Poporul român și țăranul român în speță se abrutizează, decade mereu și par'că nu se mai poate ridica din primitivitatea de sclavie, în care a fost adâncit în ultimul secol al tuturor subjugărilor și exploatărilor. Ce a fost *realitate*, pe vremea vajnicilor luptători a lui Ștefan, de pildă, — nu se știe. Dacă-i adevărat, că aceștia avea în drumurile lor de vitejie, pe lângă mămăliga tradițională, cel puțin brânză din belșug — deasemenea trebuie cercetat. Adevărul este, că azi — și poate fără să fim deloc pesimiști — alături de o pătură infimă urbană, bine instărită, intelectualizată și rafinată la exces, avem pe de altă parte o pătură copleșitoare ca număr, a populației rurale, care alunecă vertiginos în prăpastia degenărilor.

Aceasta, — credem noi, — se datorește în mare parte insuficienței alimentare a țăranului român. Din cifrele date mai jos, se poate vedea, că din materiile cele mai hrănitoare, din toate țările Europei, *cele mai mici cantități se consumă în România*, țară „eminamente agricolă”:

. Consumul alimentelor de origine animală în diferitele țări pe cap de locuitori și pe an (1931).

Numele țării	Consumația cărnii kgr.	Consumația laptelui kgr.	Consumația ouălor kgr.	Consumația zahărului kgr.
România	22,2	36	80	6,6
Anglia	52,7	102	143	49,4
Austria	45,0	90	86	29,7
Cehoslovacia	32,5	95	94	26,9
Danemarca	52,0	256	143	51,0
Elveția	57,0	246	129	45,0
Franța	50,0	68	133	27,5
Germania	51,3	94	118	26,0
Olanda	40,0	86	200	32,5
Polonia	22,5	80	72	25,0
Ungaria	30,0	90	69	13,6

Și nu trebuie să ne mire de loc nici afirmațiile pe care le face despre noi un mare economist, care ne-a vizitat, Lucien Romier, în cartea lui intitulată: „*Au carrefour des Empires morts*“ (La răspântia Imperiilor moarte, — pagina 213), în cuvintele următoare:

„Slăbiciunea țaranului român este caracteristică, asemănătoare cu a fellahului din Egipt și a indianului. El nu muncește pentru plăcerea de a munci, cum fac popoarele bine hrănite: lui îi este teamă să nu-și cheltuiască săraca lui rezervă. El nu consimte a face o efort decât în vederea unui folos imediat. Din aceasta derivă obișnuința de a trăi de azi pe mâine.... Aceste defecte nu sunt ale minții — care este vioaie, — ci ale unui temperament pe care i-l'a creat necesitatea de a-i mărgini eforturile în raport cu o hrană neîndestulătoare“.

AUREL PAMPU.



Personalitatea lui T. G. Masaryk

— Fragment dintr'o conferință —

Personalitatea marelui mort se poate preamări din mai multe puncte de vedere. Se poate vorbi despre Masaryk bărbatul de stat, despre filosoful Masaryk, dar mai ales se poate vorbi despre Masaryk omul. Elementul uman este decisiv în viața Președintelui-Liberator, atât de bogată în acțiuni. Tot ce gândește și săvârșește acest filosof al acțiunii și înțelept de fiecare zi, se petrece exclusiv în nota sentimentelor umane. Totuși duioșia naturii sale nu este de factură sentimentală. Masaryk e un raționalist cu vădit accent pragmatic, căruia îi repugnă tocmai emfazele patetice. Din orice aspect l-am privi, ca gânditor, politician sau pur și simplu ca om, îl găsim mereu acelaș. El însuși se declară un filosof fără sistem; metafizica speculativă nu-l interesează; nu e un pasionat al ideilor abstracte, socoate însă filosofia drept condiție a activității politice. Chiar mai mult, filosofia pentru el nu e numai o premiză a culturii, ci o condiție umană și astfel nu poate concepe diriguirea popoarelor fără o serioasă documentare filosofică. Ea nu reprezintă însă ultimul scop al năzuințelor sale, care sânt puse pe de a'ntregul în serviciul societății, al omenirii. În acest fel filosofia sa este de esență morală, urmărind sporirea idealurilor umanității și perpetua ameliorare a vieții omenestii. Moralismul acesta salutar alcătuiește axa centrală a personalității lui Masaryk, dela el isvorăsc toate aspectele vieții lui. Așadar, în fondul preocupărilor sale atât de variate rezidă o credință fundamentală pe care o împărtășește fără fanatism, însă cu o convingere aproape religioasă — iubirea aproapelui, credința sa în valoarea umană. Această convingere l-a purtat pe drumurile naționalismului, ea l-a făcut să se dedice politicii, întrerupându-și adesea cercetările științifice și să devină la vârsta de 64 ani un revoluționar care-și părăsește familia pentru libertatea națiunii sale, și cutreeră lumea întreagă, convingând factorii influenți ai marilor puteri aliate, de necesitatea detronării dinastiei habsburgice — în care el a văzut intruchiparea opresiunii popoarelor și cauza principală a multor acte imorale în istorie — și întemeiând statul nou cehoslovac, pe care-l conduce și-l proteguese până la moarte; aceeaș convingere l-a făcut însă și un adept sincer și profund al demo-

crăției, un adversar al prejudecăților de tot soiul și al exagerărilor șovine.

Cariera lui politică nu se desfășoară fără dureroase incidente. Încă în plină tinerețe ajunge în conflict cu propriul său neam. În timpul acesta, Cehii, pentru a dovedi dreptatea cauzei lor naționale produc niște acte care aveau reprezentă adevărate falșuri. Deși profund legat de poporul ceh în aspirațiunile sale de libertate, Masaryk este indignat de acest procedeu al unor rătăciți, atât de nedemn pentru un popor conștient ce luptă pentru independența sa, și nu se sfiește să denunțe opiniei publice imoralitatea actului, pentru a salva onoarea națiunii sale. Firește, în frământarea acestor patimi, Masaryk n'a fost înțeles de exponenții naționalismului boem și este declarat de ei trădător de neam. Faptul îl lezează adânc, îl mâhnește, totuș nu e de natură să-l schimbe. Peste câțiva ani un alt eveniment îl separă din nou de sentimentele de moment ale majorității poporului ceh. Într'o localitate din Moravia este găsită o fată cu gâtul tăiat. Bănuiala crimei cade asupra unui Evreu, iar fapta este socotită drept omor ritual. Masaryk se ocupase mai de mult de chestiunile acestea și este pe acest temei somat de un fost elev al său să ia apărarea Evreului. La început ezită, nu pentru că n'ar fi convins pe deplin de nevinovăția acuzatului, ci de oarece își dă seama că fiecare om trebuie să-și limiteze acțiunile pentru a nu se împovăra din cale afară și a suferi un eșec din acest motiv. După ce se convinge însă, că toată acțiunea este condusă de unele cercuri antisemite dela Berlin, pentru a produce diversivne în rândurile Cehilor cu scopul de a zădărnici progresele propagandei antiaustriace, ia în mână firul de apărare a acuzatului, isbutind să producă atari dovezi, cari îl scapă pe nevinovat de condamnare. Apărarea o face cu multă pasiune, mărturisește însă singur că nu l-a călăuzit pe atâta simpatia față de acuzat, cât mai ales aversiunea sa împotriva nedreptății. Faptul acesta este caracteristic pentru personalitatea lui Masaryk. Omul acesta cumpătat, rațional și lipsit de patimă a știut să urască neștrămutat două lucruri: nedreptatea și absurditățile. Curajul lui Masaryk este răsplătit însă cu pornirea poporului împotriva sa. Masaryk este calomniat, ca vândut Jidanilor și corupt de masoni. Opinia aceasta este la un moment dat atât de răspândită și în așa măsură împărtășită, încât începe s'o creadă însuși tatăl său. Campania de ponegrire îl deprimă mult, dar nu-l descurajează. Nu retractează nimic din cele afirmate și merge înainte pe drumul său, sigur de isbânda dreptății. Și pe încetul compatrioții săi încep să recunoască păcatul săvârșit împotriva lui — Cehii sânt un popor cuminte, — recunoscând deasemenea că destinul națiunii se unește cu acela al lui Masaryk. Și numai astfel el devine purtătorul de cuvânt al cauzei cehoslovace.

Munca pe care a depus-o Masaryk în exil, este dea-

dreptul titanică. Detronarea dinastiei habsburgice și întemeierea statelor succesoriale constituie în bună parte un merit personal al lui Masaryk. Atât Anglia cât și America doreau la început menținerea Monarhiei Austro-Ungare, socotind-o ca un garant al ordinii în Europa Centrală. Insuși Briand era la început după declarațiile marelui mort, un adversar al desmembrării acestei monarhii temându-se de balcanizarea moravurilor în această parte a Europei. A trebuit să vină Masaryk, cu deosebita sa putere de convingere pentru a spulbera îndoielile în această privință ale conducătorilor Antantei și a putea obține consimțământul pentru eliberarea deplină a popoarelor de sub opresiunea austro-ungară. De aceea el nu trebuie considerat numai ca întemeietor al statului vecin și aliat cehoslovac, ci ca unul, care a contribuit efectiv la eliberarea tuturor popoarelor subjugate ale vechei monarhii bicefale, astfel și la eliberarea noastră, a Românilor! Mai întâiu a isbit să convingă Franța de nevoia imperioasă a acestui lucru. Dânsul a arătat că popoarele subjugate din vechea monarhie se găsesc pe calea progresului cultural, unele dintre ele având tradiții străvechi pe care vitregia stăpânirii străine a căutat să le desființeze cu violența, a arătat apoi, că progresul realizat de aceste popoare, cu un potențial moral superior teocrației austro-ungare, este uimitor, astfel că în scurt timp ele vor dovedi aptitudini de conducere și administrare superioare birocrației anchilozate a Monarhiei Habsburgice, care nu servește interesele poporului, ci ale unei clase suprapuse, trândave și exploataoare. N'a uitat să stărue necontenit asupra compoziției demografice a provinciilor acestora, invocând atât argumentul dreptății cât și acela al democrației. A demonstrat în sfârșit, că dacă aliații văd în imperialismul german cauza principală a deslănțuirii războiului, nu se va putea pune stavilă durabilă acestor tendinți fără a se crea o atare ordine de drept în partea aceasta a Europei, care să se atașeze în mod firesc la politica dusă de aliați. Franța s'a lăsat convinsă cu atât mai vârtos cu cât conducătorii ei simpatizau popoarele acestea de mai bine de o jumătate de veac. Ultima a fost câștigată America, pentru cauza desrobirii totale a naționalităților din Austro-Ungaria. În scopul acesta Masaryk a consultat mai întâiu toate lucrările științifice ale președintelui Wilson. A constituit negreșit un mare noroc împrejurarea că Wilson însuși fusese profesor universitar și astfel discuțiile pentru recunoașterea viitorului stat cehoslovac, cât și pentru desmembrarea Monarhiei Austro-Ungare s'au purtat în spirit științific, cu temeinice argumente istorice! Nu era ușor pentru Masaryk să-l convingă pe deplin pe președintele Wilson pentru opera aceasta istorică, fiind acesta un om puțin influențabil și cu vederi accentuat personale. A reușit însă să surprindă fondul iubitor de dreptate al acestui American, care a jucat un rol atât de hotărâtor în alcătuirea hărții Europei de azi. De aceea, dacă numele

Americanului este venerat de noi în chip deosebit, nu mai puțin trebuie înconjurat cu stimă și acela al sfătuitorului său în ceasurile grele și decisive ale destinului nostru!

Optimistul acesta, ale cărui vederi utopice s'au realizat în fapte, omul acesta, care a știut să înfrunte vicisitudinile vârstei pentru a realiza un ideal răsunător în veacuri, a fost în fondul sufletului său un sceptic. E acelaș scepticism, care a străbătut și sufletele primilor mari intelectuali ai Europei, — până atunci existau mai mult cărturari decât intelectuali — ai umanismului. Din aceeaș plămadă a fost dospită și falanga continuatorilor tradiției umaniste a Renașterii, a iluminiștilor francezi. Este ciudat acest lucru, și pare a face parte din contradicțiile spiritului, că gânditorii, care au crezut mai mult ca ceilalți în nevoia culturii și în eficacitatea ridicării prestigiului uman, au fost în fond sceptici. Adică în ce fel spectici? Nu în sensul zădărniceii afirmării adevărului, ci în relativismul precisiunii formulărilor, cât și în neputința funciară a sesizării depline a ultimului adevăr. Și această convingere e profund filosofică. Caracterul specific european al gândirii științifice este indicat de însăși etimologia cuvântului de filosofie. *Iubirea înțelepciunii*, cu care demoniacul Socrates a înlocuit titlul vechiu al înțelepciunii arogante dar compromise — aceasta însăși o creație a spiritului sceptic însă lipsit de onestitate — indică și modestia ce incumbă filosofului. Pentru Masaryk lucrurile acestea sânt de o gravitate excepțională; el înțelege să tragă toate consecințele din premiza lor. Astfel el e un adversar ireductibil al dogmatismului, pe care-l combate ori unde-l întâlnește, și-l combate fără crutare, în ciuda spiritului său blând și tolerant. De aceea infailibilitatea o consideră drept expresie a barbariei umane, pe care o refuză spiritul cult. Poziția aceasta antidogmatică și categoric opusă concepției infailibilității nu alunecă însă în extrema cealaltă, în nihilism. Scepticismul lui Masaryk nu este radical, ci ponderat ca și acela al lui Erasm sau al lui Voltaire. Religia constituie pentru el o necesitate, socotind că fără religie omul cel mai de treabă rămâne incomplet. Decât că aceasta n'o socoate ortodox, legată esențial de instituție, ci interiorizat, mai mult moral decât metafizic, într'un sens calvin. Nu trebuie scăpată din vedere tradiția husitistă atât de puternică în cultura națională a poporului ceh. Cu un veac înainte de Luther poporul acesta încercase prin Hus marea reformă înfrântă atunci de puterea încă neclintită a papalității. Nu trebuie deasemenea să uităm că regatul ceh, asigurat pentru catolicism în războiul de treizeci de ani, după Wallenstein își pierde integral independența politică, contopit fiind în domeniile cu dreptul de ereditate al Habsburgilor. Lucrul acesta a lăsat urme adânci în sufletele cărturarilor cehi, și mai ales intelectualii veacului trecut au întrezărit în ecclisia catolică un adversar natural al năzuințelor lor naționale. Pentru Masaryk lucrurile acestea nu puteau rămâne

indiferente. De aceea se'ndreaptă spre alte orientări spirituale, spre umanism și evoluționism. Spiritul englez îi e apropiat prin pragmatismul său. Masaryk e în adevăr un filosof pragmatic. Revendică pe seama filosofilor dreptul primordial al politicii, dar nu într'un sens nietzschean. Nimic mai îndepărtat de structura acestui spirit timid și delicat, care a știut totuși să se comporte în împrejurări grele deosebit de curajos, ca aforistica nietzscheană cu paradoxele ei geniale dar cinice. Pentru Nietzsche politica viitorului trebuie să fie filosofia aplicată cu ciocanul — *Philosophie mit dem Hammer* — înțelegeți, brutalitatea ridicată la grad de ideologie, filosofia invocată în sprijinul violenței. Deși n'a fost adept de al lui Tolstoi, cu care avusese în tinerețe aprinse discuții asupra limitelor pasivității față de violență, Masaryk n'a aderat nici odată la concepția violenței ca atare. A admis însă această armă, ca mijloc de legitimă apărare în caz de agresiune. Sub acest raport a fost un realist, respingând protestele platonice cu inacțiunea brațelor încrucișate. Această concepție i-a justificat activitatea din timpul războiului, când pacifistul a organizat legiunile de voluntari cehoslovaci, care au luptat în rândurile aliaților împotriva puterilor centrale. El a socotit națiunea cehoslovacă ca victima agresiunii seculare. După ce națiunea aceasta a epuizat toate mijloace pașnice de înțelegere cu oprimatorul și după ce acesta din urmă, din dorinți de expansiune a deslănțuit măcelul mondial, a socotit drept crimă servirea mai de parte a regimului oprămant sub titlul falș al unei loialități, care în mod liber nici odată nu-i fusese oferită.

Filosofia pe care o reclamă Masaryk pentru cultura bărbatului politic, este un pragmatism moral isvorit din prețuirea omului. În acest scop filosoful Masaryk studiază condițiile vieții umane, descoperind la baza oricărei opere durabile tendința spre libertate. Din motivul acesta el ridică libertatea la principiul conducător al filosofiei sale. Libertatea însă e de două feluri: socială și individuală. Cea dintâiu condiționează pe cea de a doua: libertate individuală nu poate exista fără libertate socială. Și cum cea mai de seamă realitate socială o formează națiunea, respectul față de demnitatea omului implică asigurarea libertății naționale.

Iată firele naționalismului preconizat de filosoful Masaryk, care îl vor duce în luptele sale politice. Astfel eliberarea națiunii sale cehoslovace, i se impune ca o datorie primordială a vieții.

Libertatea națională însă trebuie înfăptuită mai întâiu în folosul națiunii întregi, nu numai al unei clase privilegiate. Apoi, pentru ca sensul ei moral să rămână întreg, ea n'are voie să fie cauza oprămării altor popoare. Trebuie deci găsită acea formulă a libertății care nici odată nu se depășește pe sine, a libertății care e mereu ferită de posibilitățile abuzului, inerent slăbiciunii omenești; trebuie stabilit un regim care a-

sigură comandamentele naționale, fiind în conformitate și cu prețuirea perpetuă a omului, a cărui demnitate o imprimă el pe frontispiciul sistemului său filosofic. Aceasta este *democrația*, regimul modern al dreptății, civilizațiunii și demintății umane, regimul care asigură maximul de randament spiritual și înlătură dintre mijloacele sale tehnica intervențiunii violente, degradantă prestigiului uman. Elaborările filosofiei lui Masaryk sânt în acest punct, de natură istorică și eidetică, structurală. Fără îndoială naționalismul culturii europene este o emanație a regimurilor democratice, un ideal proiectat spontan de Revoluția franceză. Ideile acestei revoluții au împământenit principiul libertății naționale în întreg cuprinsul Europei. Negreșit ideea națională sau mai exact formulat, sentimentul național e străvechiu. Idee politică diriguitoare n'a devenit însă, decât odată cu răsturnarea sistemului absolutist și biruința ideilor de libertate ale democrației. Pe lângă geneza istorică, însăși situația fenomenologică asociază libertatea națională cu ideea democratică. Geneza unui fenomen nu este identică cu structura sa. Principial ar fi cu puțință ca libertatea națională să nu se lege în mod esențial de regimul democratic numai pentru simpla împrejurare că ele la un moment dat au apărut într-o simbioză istorică. Temeinicia tezei lui Masaryk rezidă tocmai în faptul că simbioza aceasta în adevăr nu este incidentală, ci necesară. Și anume în două sensuri: mai întâiu, dacă prin naționalism nu se înțeleg privilegiile acordate unei anumite clase selecționate pe bază etnică, ci dreptul la viață al unui popor fără deosebire de considerente sociale și apoi, dacă prin el nu înțelegem nici formele lui exagerate, ca șovinismul. Ideile acestea a isbutit să le realizeze Masaryk aveau: Cehoslovacia e cu adevărat unul din statele cele mai democratice ale Europei, stat respectat azi în mod deosebit de marile fortărețe ale democrației moderne, Anglia și America.

Democrația e reclamată, în sfârșit, conform vederilor marelui dispărut, și de o nevoie internă a spiritului, *de tendința spre adevăr*. Democrația este astfel, un postulat al adevărului. Dacă la baza activității politice trebuie să rezide spiritul de dreptate — și asupra acestui lucru nu poate exista nici o îndoială, din ori ce punct de vedere ne-am pune, — și dacă ea implică respectul nostru față de valoarea omului, atunci opera culturală nu e o modalitate, ci o împlinire a vieții. Dacă deci idealul vieții umane duce la cultură, adevărul se reliefează prin conștiința de sine. În acest caz adevărul este un postulat al prețuirii omului, iar democrația o chestiune de demnitate omenească, de respect reciproc: stima acordată valorii de om.

Masaryk conține democrația sub aspectul egalității, nu numai de drept, ci chiar de fapt, atribuind fiecărui om, asemenea lui Prudhon, într-o oarecare direcție o valoare egală. Sub raportul acesta teoreticianul Masaryk a fost negreșit un utopist, dar secundat și de un mare pedagog, ale cărui con-

ceptii idealizate au contribuit realmente la sporirea tezaurului moral al umanității. Din concepția egalității de fapt s'a plămădit un stat, ale cărui așezăminte democratice constituie o pildă contemporană de nedesmințit a avantajilor acestui regim social-politic.

Umanitarismul acesta de esență umanistă a fost împărtășit de Masaryk cu căldura unei convingeri religioase. Toate motivele istoriei și culturii sânt invocate în acest sens, dela Platon și creștinism, până la filosofia evoluționistă engeză. Reformatorul Hus, după secole, găsește într'ânsul un continuator.

Republica creată de Masaryk este o împlinire a statului visat de Platon. Marele elin cerea conducerea treburilor publice pe seama filosofilor. Părintele idealismului a prevăzut în acest scop aptitudini pragmatice precise pentru filosofi. În concepția sa nu găsea loc prăpastia dintre teorie și practică, după cum aceasta nu încapă în vederile nici unui filosof autentic. Dacă după veacuri preocuparea teoretică s'a îndepărtat, datorită unui exces de speculație, de realitățile vieții, aceasta nu confirmă încă îndeajuns discrepanța esențială dintre carte și faptă. Instrăinarea învățaților de realitățile vieții poate negreșit constitui un episod caracteristic, până la o limită, culturii europene, ea nu reprezintă însă nici de cum o necesitate. Dimpotrivă, recrudescența existențialismului filosofic contemporan, atât de profund în reflecții teoretice, dar totuș atât de apropiat elementelor esențiale și organice ale vieții, pasiunilor și instinctelor ei, pornește dela unitatea vieții care implică atât gândul cât și fapta. Acolo unde ea găsește o necesară expresie pragmatică, este politica. Masaryk a fost un reprezentant clasic al acestei atitudini de viață și în acest punct, ca și în multe altele, un goethean, dar fără hedonism, — un goethean sobru.

VICTOR IANCU.

INTELECTUALI!

117.747 PUBLICAȚII STRĂINE

2.253 PUBLICAȚII ROMÂNEȘTI

cuprind adesea studii și informațiuni privind domeniul Dvs. de activitate. Dar cine poate urmări, tăia și clasa 120 de publicații, punându-vă zilnic pe masa de lucru cea mai prețioasă și complectă sursă de informații asupra problemelor care formează preocuparea Dvs.? — 102 agenții din lumea întreagă prin intermediul agenției

„SERVICIUL GAZETELOR“

DIRECTORI: TH. IORGA ȘI EM. SAMOILĂ

București, Strada Sf. Constantin No. 24. — Telefon 3-16-15

Capitalismul și criza civilizației

Sorocul contradicțiilor celor mai accentuate și conflictelor celor mai grozave a fost fixat de dialectica evoluției sociale în veacul nostru.

Incepând cu prima și a doua decadă a acestuia, am fost martori rezolvării sângeroase a acestor conflicte structurale inerente societății noastre. Imperialismul nipon expansionist încă din 1905 a determinat măcelul și înfrângerea unui popor de țărani neorganizați și prăbușirea unui stat cu o anacronică structură feudală agrară. Stadiul de dezvoltare al capitalismului nipon nu i-a permis o expansiune mai mare.

În a doua decadă capitalismul german, sub forma sa de perfecție supremă imperialismul, provoacă din aceleași motive — lipsa de deșee, piața de desfacere, colonii — conflictul cel mai uriaș, pe care-l cunoscuse omenirea până atunci. Îndelung pregătit printr'o politică economică autarhică, începând cu Bismark și ajuns la o complectă maturitate, capitalismul expansionist german iese din acest conflict uriaș, complect distrus. Coaliția dintre imperialismul englez—francez—american—italian, cu mult superioară și cu o mai mare putere de rezistență, a triumfat. S'a crezut de mulți „specialiști“ atunci că războiul mondial a fost mormântul imperativului imperialist: *drang nach Osten*. Acei cari au avut perspicacitatea sociologului, văzând că adevăratele cauze cari i-au dat naștere mai subzistă încă, nu și-au făcut deloc iluzii în această materie.

Capitalismul german, ajutat de capitalul francez, englez și american, s'a refăcut destul de repede.

Stadiul de evoluție la care se găsește azi este cu mult mai înaintat și mai perfecționat decât cel dinainte de 1914. Iar planul de 4 ani, făcut de generalul Gœring, nu face altceva decât să-i ajute la o desăvârșire cât mai apropiată și la o cât mai rațională dezvoltare.

Acest plan al industriei teutonice de război terminat, pacea germană de azi se va transforma într'un războiu totalitar pentru o nouă câștigare de colonii și de „zone de influență“.

Imperialismul acesta, alături de cel italian, — până când au interese comune, — și de cel nipon din extremul orient, sunt factorii generatori de noi conflicte între popoare și factorii cari amenință cultura și civilizația umană.

Aceste imperialisme expansioniste, îmbrăcate într'o formulă ideologică a luptei anti-comuniste, în numele creștinismului pacifist și universal, au deslănțuit în ultimii doi ani cele mai sălbătice agresiuni contra unor popoare pașnice, creatoare a unei vechii și superioare culturi și civilizații — Spania — sau asupra unor popoare cu o civilizație agricolă, cari tindeau spre o adaptare a culturii europene.

Abisinia mai înainte și China acum au căzut sub bătaia tunului civilizator, a gazelor asfixiante și a avioanelor răspânditoare de cultură „superioară“ europeană.

Istoria a fost martoră în aceste trei state celor mai mari atrocități cari au lezat cel mai elementar spirit de umanitate creștină. În Bilbao avioanele fasciste au secerat cu mitraliera 8000 de femei și copii nevinovați, iar în China aviația și artileria niponă bombardează populația civilă fără nici un amestec și fără nici o coloratură politică. E cazul bărcilor de pescari, cari își căutau hrana sărăcăcioasă, împreună cu femeile și copiii. Aceștia nu erau nici fasciști, nici antifasciști, ci niște simpli oameni muritori de foame.

* * *

Valoarea omului în sine, valoare care a fost ridicată la rangul suprem de creștinism, creind prin aceasta acel umanism-creștin atât de caracteristic culturii filozofice de mai târziu, — această valoare spirituală supremă începe să cedeze tot mai mult locul unei valori de natură materială-economică. În calculele economice ale imperialismului *valoarea-om*, axa centrală a unei civilizații și culturi superioare, nu mai contează. În erarhia valorilor aceasta ocupă azi cea mai neînsemnată și mai umilă treaptă.

Factorul atât de important în progresul umanității — *personalitatea umană*, — a fost înlocuit azi prin un nou factor de progres: *tunul*.

Aci s'ar părea, că începe o nouă civilizație: *civilizația materialistă-imperialistă* și a pune o civilizație și o cultură adevărată: *cultura umanismului antic și al renașterii, nota specifică a spiritualității europene*.

Criza societății capitaliste a determinat o totală răsturnare în erarhia valorilor. Imperialismul, forma supremă de dezvoltare a acesteia, crează o nouă lume de valori, aceea a valorilor materiale. Căci imperialismul nu face decât să consfințească și să întărească valoarea economică la rangul de valoare supremă și prin aceasta să accentueze și mai mult subjugarea factorului și valorilor spirituale sub tirania valorilor și factorilor material-economici. Civilizația materialistă de azi este un produs al raporturilor sociale de producție capitalistă. Ea nu poate fi socotită ca un început de civilizație, ci numai ca o criză a civilizației burgheze, ca un sfârșit de civilizație. Structura socială, care a produs-o și care îi constituie fundamentul, fiind într'o radicală

transformare, ea va dispărea odată cu aceasta. Și la această dispariție ajută toate forțele creatoare, toate personalitățile epocii noastre, cari luptă pentru o nouă civilizație, pentru un nou umanism. Ajută însă chiar factorii produși specifici ai societății capitaliste. Însăși contradicțiile inerente și interne grăbesc sfârșitul acestei civilizații materialiste.

Din această anulare totală a valorilor umane superioare, cari au constituit elementele de bază a civilizației noastre, se va produce și reacțiunea.

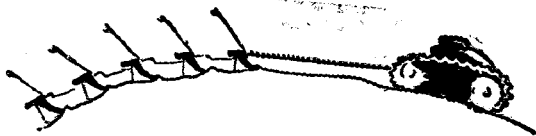
Iubirea, fraternitatea, caritatea, valori cari au definit o civilizație două mii de ani, au fost aruncate la coș de egoismul societății capitaliste.

* * *

Vizita ducelui Mussolini în Germania ne confirmă și ne ilustrează magistral lumea nouă a valorilor civilizației imperialiste. Din toate valorilor de o înaltă ținută spirituală, produse în diferitele epoci, din toată cultura și civilizația pe care Germania a dat-o umanității; din toate operele cari caracterizează spiritul german și cari au făcut mândria acestui popor, Mussolini și Fuhrer-ul nu s'au închinat nici în fața nemuritoare a spiritualității goethiene, plină de un înalt și larg umanism, nici în fața valorilor eterne create de muzica germană, nici în fața unuia dintre marii oameni de știință, din cari au avut atâtă, nici în fața culturii filozofice germane; nu sunt dus să se închine lui Kant și atâtor altora, cari formează *Germania eternă*, ci au adus omagiul suprem valorilor materiale noi, — cari au fost ridicate la cel mai înalt rang — și supremului factor de progres: *tunul*. Au vizitat suprema instituție din Germania de azi: *Fabrica Krupp*. Instituția care produce valori culturale și civilizatorii noi și de cea mai înaltă factură spirituală. Instituția supremă într-o civilizație materialistă. Această descoperire și închinare în fața acestui nou factor de progres constituie simbolul suprem al culturii și al civilizației capitaliste.

Gestul celor doi promotori și conducători ai imperialismului simbolizează epoca. Mai precis: sfârșit și început de epocă.

B. S. BLAGA.



Intre d. Ion Mihalache

și

I. P. S. Miron Cristea

La sfințirea unei biserici strămoșești, șeful unui puternic partid politic a vorbit așa cum ar fi trebuit să vorbească șeful Bisericii. Iar șeful Bisericii a vorbit ca un politician de partid.

La Dobrești, reședința celui mai popular om politic din țara noastră, d. Ion Mihalache, s'a sfințit o biserică ctitorită de D-sa. Această faptă îl așează alături de voievozii noștri ziditori de locașuri sfinte și dovedește că domnia sa este nu numai șeful celui mai puternic partid democratic din țară, dar și printre cei dintâi apărători ai credinței străbune.

Este un lucru de seamă acesta, astăzi, când biserica este amenințată și din partea dușmanilor ei și din partea acelor ce răsfrâng asupra bisericii păcatele unor slujitori ai ei; chiar și din partea unor fețe bisericesti mai înalte, orbite de patima politică, sau îndemnate de propria lor neputință, la gesturi disperate.

D. I. Mihalache, constatând înstrăinarea conducătorilor, de sufletul și interesele poporului, a spus — ca o chemare profetică:

„Să ne înfoarcem la vatra, credința și isvoarele sufletului românesc ...”

Este, în aceste vorbe, tot fălcuț momentului istoric pe care îl trăim. Ele oglindesc tragedia unui neam de muncitori ai păământului; cu vatra părăsită de acei cari trebuiau s'o păzească, cu credința târguită de cei puși s'o păstreze, cu sufletul întinat de cei ce aveau datoria să-l țină curat.

D. Ion Mihalache nu se erijează în apărător al bisericii, pentru că este ridicol ca cineva să apere contra oamenilor, ceea ce oamenii n'au făcut și nici nu pot strica. Acest rol și l-au luat negustorii noștri de naționalism și o parte din cler, vroind să repare ceea ce înșiși au putut să strice. Aceștia zic: nu iubiți streinii, nu vă trădați neamul, nu lăsați biserica să fie atacată. Vorba lor începe cu *NU* ca o mustrare și merge tocmai către acei ce n'o merită.

Biserica niciodată n'a fost atacată de popor, ci, de dușmanii ei. Clerul însă este cel mai vizat. Iar dacă poporul nu-i sare în apărare, aceasta se întâmplă atunci când clerul a dezerat dela datoria sa, cum a fost cazul în Rusia și Spania.

Datoria clerului este de a obține prin autoritatea sa mistică, dela statul laic, mai multă dreptate, mai multă ocrotire, mai multă grijă — pentru popor — cu aceeaș stăruință cu care știe să obțină subvenții și favoruri pentru sine.

Datoria clerului conștient este de a uni și aduna poporul (biserica vie) desbinat și risipit de luptă pentru viață.

În lumina acestor adevăruri și alătura de îndemnul d. Ion Mihalache, cele spuse de I. P. S. Sa Miron Cristea, la sfîntirea bisericii din Dobrești, apar într'o lumină stranie.

Dupăce I. P. S. S. are vorbe grele pentru spiritul laic, pe care l-am molipsit dela societatea franceză — fără să găsească o vorbă bună pentru imensul bine pe care ni l-a făcut Franța, — ne-am fi așteptat ca I. P. S. S. să ne cheme la vatra strămoșească, să ne adăpăm din sufletul și tradiția noastră românească și creștinească; să ne inspirăm din sufletul neamului, care nu greșește niciodată.

Ce dumnezeeste ar fi încadrat aceste vorbe barba albă a Patriarhului României! . . .

Dar . . . durere . . . I. P. S. S. se lasă târât de patima politică, își uită rostul său și decretează pe Mussolini un exemplu bun de urmat pentru noi

Adecă Mussolini, care și-a însușit prerogativele regale, Mussolini catolicul, este exemplul pe care Patriarhul nostru îl dă României constituționale și ortodoxe.

A vorbit I. P. S. S. ca un apostol al lui Hristos, sau ca un modern negustor de naționalism?

Este un semn trist acesta: Patriarhul României a vorbit exact ca un agent electoral extremist. Este trist pentru biserică și viitorul ei.

Dacă lupta pentru existență ne divide în mod natural, pe ce bază ne vom uni dacă și biserica dezertează dela această datorie? . . .

Patriarhul României face o greșală față de ordinea noastră de Stat și aduce o ofensă Neamului românesc, când nu găsește un îndreptar în sufletul nostru patriarhal, în cumintenia și tradiția noastră, simțînd nevoia să ne gonească din ce-i al nostru, spre meleagurile dictatorului Mussolini.

Altefel a vorbit d. Ion Mihalache. El cheamă blând, ca un apostol, pe cei rătăciți: veniți la vatra și credința strămoșească, toți cei ce a-ți trădat-o și îndreptați-vă; întoarceți-vă la isvoarele sufletului românesc toți cei ce a-ți rătăcit pe aiurea, căci neamul acesta de țărani vă deplânge, vă așteaptă și vă iartă.

Prin glasul său a vorbit țărana strămoșilor noștri, a vorbit destinul nostru.

A vorbit răspicat ca un Hristos, să audă toți „cărturarii“ și „fariseii“ neamului românesc; să audă Ana și Caiafa, — să audă toți câți se pregătesc să răstignească speranțele de mai bine ale acestui neam.

„Să ne întoarcem la vatra, credința și isvoarele sufletului românesc“.

ION D. UNGUREANU.

Imperativul unei generații

Intre noutățile prezentate de veacul al douăzecilea, și în special în epoca ce a urmat războiului mondial, cea ce caracterizează mai deosebit acest veac de mari prefaceri sociale, este lupta dintre generații. La drept vorbind însă, pace desăvârșită nu a fost niciodată între tineri și bătrâni, primii căutând să depășească, iar ceilalți să se mențină.

Tinerii reprezentând elementul de înnoire, bătrânii pe cel de stabilitate, de continuitate. Această luptă, foarte firească de altfel, a fost aceea, care a asigurat progresul omenirii. Cea ce deosebește însă epoca de după război, este că această luptă a devenit mai mare, mai vie, mai pătimășe.

Trăind într'o epocă de mari frământări sociale, ea însăși produs al acestia, generația tânără cu o intuiție proprie vârstei și suflului său, și-a fixat ca ideal înfăptuirea radicală a unei lumi noi, a unei alte dreptăți, a unei alte forme de Stat, deci un ideal social de infrastructură, spre deosebire de generațiile trecute al căror ideal era de ordin politic, de suprastructură. Deosebită dar ca temperament, ca suflet și ca ideal de generațiile trecute, generația tânără duce o luptă mai aprigă cu generațiile bătrâne, tocmai pentru a-și îndeplini radical idealul său. Tocmai pentru că acest ideal al său este mai profund, mai deosebit, mai radical, tineretul dându-și seamă că el nu poate fi înfăptuit de generația bătrână, de cei crescuți în altă spiritualitate decât aceia ce motivează acțiunea sa, revendică numai pentru sine dreptul la conducerea acestei acțiuni de uriașe transformare, deci la guvernare. Ceiace însă tineretul trebuie să țină seamă, este ca idealul său depărtându-se cât mai mult de generic să poarte pecetia locală, să fie dar țâșnit din stările dela noi, din aspirațiile proprii nației noastre.

Tineretul să nu-și falsifice singur idealul. El trebuie să-și verifice continu acest ideal, cum și metodele și posibilitățile de înfăptuire, îndepărtând cu energie din mijlocul său mistificatorii și ambițioșii unor ideale străine.

Tineretul românesc studiind toate elementele problematicei noastre sociale, comparându-le și verificându-le cu cele ale altor națiuni, subsumând apoi acestora starea economică și situația noastră geopolitică în sud-estul European, trebuie să recunoască că regimul politic natural, potrivit situației economico-sociale a țării noastre, în stare să-i servească în modul cel mai fericit idealul ce și-a propus, este democrația.

Democrația sinceră, care se cere înfăptuită mai întâi în spirit și apoi în ce are ea mai reprezentativ, în partidele politice și în parlament, care trebuie să devie laborator al unei munci științifice legislative și efectiv reprezentant al curentelor sociale de opinie publică.

El trebuie să-și dea seama că într'o țară de țărani imperativul unei generații nu poate să fie, nu trebuie să fie, decât statul țărănesc, așa cum l-a jalonat marele vizionar Dl. Ion Mihalache, cu primatul agriculturii în ordinea economică, primatul muncii în ordinea socială și primatul satului în ordinea politică.

GH. BADESCU-ASEF, învățător.

Consumatorul și specula

De câțva timp încoace se observă o creștere continuă a prețurilor produselor de tot felul. Cum e și natural, lumea s'a alarmat, căci se pare că această creștere de prețuri este nejustificată. Autoritățile au găsit alarma întemeiată și au promis că vor lua măsuri, crezând că în felul acesta lucrurile se vor restabili, iar mai apoi au și instituit comisii pentru studierea problemei, deoarece avertismentul măsurilor nu a avut nici-un efect. La rândul lor, chiar aceste măsuri s'au dovedit caduce, căci scumpetea își mărește volumul văzând cu ochii. De aceea este cazul să ne punem întrebarea, care este cauza scumpetei și de ce ea nu s'a lăsat intimidată de măsurile administrative?

Cauza scumpetei nu e greu de găsit. Economia mondială a pornit din nou pe o pantă ascendentă. Activitatea industrială și-a reluat activitatea tot așa de febril, ca și înainte de 1929. În felul acesta banul circulă dela consumator la producător cu o iuțeală vertiginoasă. Iar circulația rapidă a banului aduce și câștig, dar aduce mai cu seamă poftă de câștig. Aceasta este explicația scumpetei: lăcomia de câștig, care rezultă din densa încheiere de afaceri, prilejuită de revenirea ciclului celor șapte vaci grase.

Este interesant de constatat de altfel, că în acest joc al afacerilor Statul joacă în aparență un dublu rol: de sprijinitor al prețurilor produselor agricole și de apăsător al prețurilor produselor industriale. Rolul acesta cu dublu aspect și oarecum antagonist al Statului, este însă numai în aparență, în fond el este neputincios, sau aproape neputincios, să intervină temeinic în delimitarea prețurilor. Să ne explicăm:

Statul a fost animat de câțiva ani încoace, de dorința de a determina prețuri rezonabile produselor agricole, spre a stinge deosebirea mare dintre ele și prețurile produselor indus-

triale. În acest scop a încercat diferite căi, cu urmări mai mult sau mai puțin simțite. Anul trecut însă, dar mai cu seamă anul acesta, prețurile produselor agricole s'au urcat la un nivel superior anilor trecuți, fără să mai fie nevoie de sprijinul cuiva; s'au urcat pur și simplu, pentru că elementele care sprijinesc târgul, s'au concentrat în favorul lor. În felul acesta ne găsim mult mai bine acum decât acum doi ani, în ce privește prețul pe care agricultorul îl capătă pe produsele sale. De aceea Statul a găsit că sprijinul său nu mai e necesar.

Fenomenul prețurilor însă își arată partea sa reversă. Odată cu prețul produselor agricole s'a lămurit și prețul produselor industriale. În felul acesta rezultatul definitiv este nul, căci diferența între aceste prețuri fiind constantă, țărănul nu stă mai pe roze. În măsura sau chiar peste măsura în care încasează în plus, el cheltuiește în plus, astfel că folosul lui din urcarea prețurilor produselor agricole este cu desăvârșire absent. În felul acesta strădania Statului de a da un randament muncii țărănești, s'a dovedit a fi sterilă.

Dar este cazul să ne întrebăm dacă în acest vârtej al prețurilor, în această sete de câștig a negustorilor de toate categoriile, nu-și are și Statul partea lui de învinuire. Aparent s'ar crede că nu; normal însă, în punctul de plecare al urcării prețurilor produselor industriale, are și Statul partea sa de contribuție. Această contribuție s'a manifestat pe două căi: întâi prin urcarea aproape a tuturor impozitelor în ultimii doi ani și în al doilea rând, prin marea încredere ce o acordă cartelurilor și trusturilor.

Urcarea impozitului a fost cumva motivată. Bugetul nevoilor țării se ridică mereu și el trebuie echilibrat. Dar această urcare a impozitelor n'a fost însoțită de grija ca ea să fie susținută de factorul economic care trebuia impus și putea să răspundă acestei impuneri, căci lucrurile au mers simplu, fără multă grijă și bătaie de cap, așa că în cele din urmă impunerea s'a resimțit asupra consumatorilor. Aceasta ca un prim rezultat.

În al doilea rând, prin această impunere s'a dat motiv industriilor să mărească mult mai mult decât proporțional, prețurile produselor. Așa de exemplu, s'au scumpit mărfurile textile în detaliu cu cca. 50%, articolele metalurgice în aceeași proporție, iar indicele de scumpete al leguminoaselor față de sezonul corespunzător al anului 1931, este cel puțin de patru ori mai mare. În felul acesta, cu întrecerea de a susține și sprijini, ne-am pomenit cu un rezultat negativ, căci în afară de industriași și de capitaliști, nu știm ce altă clasă de oameni este mulțumită.

Unde însă aspectul urcării prețurilor devine respingător, este în problema zahărului. Acest articol, prin importanța lui alimentară, face de multe ori funcție de medicament, așa că ar trebui să se vândă cu un astfel de preț, încât și cel mai umil

locuitor să-l poată avea în cazuri de prim ajutor. Dar prețul zahărului s'a urcat de două ori dela 1933 încoace, fără nici o grije pentru oamenii cu venituri modeste, cari trebuiesc astfel să se rețină dela consum. Pe urmă această urcare în serie a prețului zahărului n'a fost suficientă, se vorbește acum de a treia urcare, începând dela data de 1 Septembrie a. c. Ca fapt general, am avea aerul că ne împăcăm cu evenimentul, căci odată porniți pe această cale nu putem vedea cum ne-am opune. Dar este interesant de constatat justificarea cu care se admite noua urcare a prețului zahărului.

În prețul zahărului intră trei factori importanți și anume: materia primă, care-i de natură agricolă, aportul capitalistului în transformarea materiei prime și impozitul care revine Statului. S'a constatat la un moment dat, că agricultorul nu rămâne cu nimica de pe urma muncii pusă în cultivarea sfecelei. Și atunci, natural, s'a căutat o eșire din impas. Soluțiunea a fost cea clasică: mărirea prețului zahărului. Justificarea? Este de tot candidă și revelatoare. Iată în ce constă:

Zahărul este un articol pentru orășeni, căci țăranișii consumă foarte puțin din cauza scumpetei lui. Așa fiind, el poate fi mai mult scumpit, pentrucă tot numai cei mai bogați îl cumpără. Aceasta este logica. Că e bolnavă, nu mai încapă nici o îndoială, însă această boală a logicei merge până la anormal.

Rolul Statului deci în a coordona câștigul fiecăruia, sau mai bine zis în a apăra pe cei fără sprijin de cei cari speculează, s'a redus la aceste rezultate, unele fără nici un folos în mecanismul zilnic al afacerilor, iar altele grefate pe un punct de vedere, care trebuia combătut. Căci să nu uităm că consumatorul a fost elementul principal în acțiunea Statului. Cu toate acestea, tot consumatorul e cel care plătește gloaba. El nu are astfel nici un scut și e silit să plătească orbăște. Căci trebuie să ne dăm seama de două mari defecte cari caracterizează pe consumatorul însuși: întâi că el e strâns într'o gloată anonimă silită să trăiască și al doilea că în această gloată sunt atâtea categorii de situații materiale, încât chiar dacă ar fi organizată, cu greu s'ar cristaliza o voință solidară. De aceea cine are dă, iar celce n'are trebuie să se supună pe orice cale. În momentul când și Statul, care are datoria să apere pe cel fără sprijin, acceptă logica industriașului, specula își face drum nerușinată și consumatorul aleargă fără nici o orientare. Căci aici e caracteristica principală între speculant și consumator: unul are în mână cheia situației, iar celălalt e împovărat de nevoia de a trăi. În felul acesta fără nici o apărare de nicăeri tot consumatorul va eși zdrobit, iar speculantul va triumfa.

Ing. GH. BRANDUȘ.

Satul

În praful zării, fata morgână proiectează o arătare din alte vremi. O oază cenușie, multe case, ceva aglomerație de vieață și peste toate cenușiiul trist al unor amintiri ciudate lasă o dungă de cărbune. Satul este ireal în depărtarea lui, dar nostalgia altor vremi s'a cuibărit în sufletul celui care — în praful drumului de țară — înscrie stenografia unei neînțelese pagini de durere din istoria țăranului, și actualizează mai puternic și mai real o vieață de demult.

* * *

Era, în partea stângă dela locul ce se numește azi Râtul Mare, o vale strâmtă și ascunsă, ce șerpuia prin pădure și care deabia permitea să treacă un car mic cu două vaci. Pe această vale, cam după o jumătate de ceas de mers, o cărare discretă, cotea la dreapta printre două dealuri. Treceai pe sub o stâncă, ce ascundea vieața din fața morții, și — deodată — te pome-neai în fața unei ciudate așezări omenești. De jur-împrejur dealuri acoperite cu păduri, în mijloc o câmpie verde, iar spre dreapta, pe o pantă înclinată foarte puțin dela vest spre est, să fi fost o sută de case, mici, aciuete în jurul unei biserici de lemn, ce le ocrotea cu turnu-i ridicat în formă de rugăciune spre cer.

De cum eșai de sub stânca sălbatecă și te apropiai de case, te observa cineva și mai ales copii, și vestea mergea ca pe sârmă, că un străin se apropie de sat. Copii alergau la părinți și aceiași veste o știa tot satul. Curioșii te așteptau la porți și te priveau întrebători. Știau că vii în acest sat, pentrucă de aici n'ai unde merge. E cel mai închis loc și cel mai ferit de vrăjbi.

În capătul satului se afla casa lui Moș Simion, cunoscut șapte hotare, ca cel mai bătrân om de pe aceste meleaguri. Toți străinii ce veneau în sat, rămâneau de „mas“ la el.

Casa lui era mică. Greutatea ei era așa de neînsemnată încât te miri cum vremea a scufundat-o aproape jumătate în pământ. Aciuată lângă o movilă de pământ, era ocrotită de vâzul lumii. Numai când erai în dreptul ei, se observa o ușă mică, o fereastă în care nu era sticlă ci piele de oaie preparată în mod special. Intrând în ea, trebuia să te apleci mult, așa cum vremea apleacă pe bătrâni, ca să nu te lovești de grinda

de deasupra uşii. Era numai o singură cameră, cu pereţi afumaţi, văruiţi într'o coloare de pământ galben. În mijlocul casei era tradiţionala masă din lemn, lucrată maestrit şi în cutele căreia vremea a depus straturi de murdărie. Pe masă era o carte mare scrisă cu litere cirilice. În colţul drept un pat peste care era aruncat în neglijenţă un şol vechiu. Cuptorul, mare, clădit din pământ, ocupă un sfert din cameră. Între el şi perete se află „ungheţul“ sau locul copiilor, iar în faţă era vatra, pe care stătea Moş Simion.

Cu o pipă uriaşă atârnată în gură, cu un păr alb coborând în plete şi doi ochi de vrăjitor, cu nişte musteţi mari şi o barbă neglijată, capul lui Moş Simion părea o gravură din vremi de dac. Peste umeri era aruncată o fundră, sub care se vedea iia albă. Ciorecii îi ocroteau picioarele până jos la opincile mari ce păreau două bărci de salvare.

Vremea trecea — alene — peste sat, umbrele serii. În casa lui Moş Simion s'a aprins o luminare. Era „meciul“ din seu, purtătorul focului sacru în familiile românilor.

— Bună seara, Moş Simioane!

— Bună să-ţi fie inima, răspunde gros şi apăsat bătrânul, privind flegmatic şi aruncând fumul de pipa din gură, parc'ar fi un coş de fabrică. — Ce vânturi te poartă pe la noi?

— Iacă.... nişte treburi.

După puţină vorbă Moş Simion a ghicit că are un om de mas. A pus cîiaunul pe cuptor, lângă el nişte lapte să fiarbă şi s'a aşezat din nou la locul lui. Când umbla prin mica lui casă îi părea un uriaşi. Nu păşea aproape de loc, numai se întindea după lucrurile de care avea nevoie.

Într'un târziu, când peste sat s'a aşternut liniştea nopţii, tulburată numai de latratul câinilor, în casa lui Moş Simion lumina de seu tot ardea şi povestea continua.

Sacadat şi ritmic, ca un cîsornic, Moş Simion vorbea şi trăgea fum din pipă. Vorbele lui cădeau grele în tăcerea camerei ca şi clopotele dela biserică când este vreme grea. Noaptea a închis într'o carapace de întunerec satul. La ferestrele casei lui Moş Simion, întunerecul a poposit cu vorbe hidoase şi priviri stranii. Copii au adormit de mult sub cântul de leagăn a mamelor şi Moş Simion tot continua povestea. Lampa mică de seu, reflecta pe pereţii afumaţi, figura bizară a lui Moş Simion. Printre genele lungi ce cădeau ca o perdea peste ochii lui vii, se strecurau — din când în când — câte o lacrimă ce cădea în afuzimile durerilor de veacuri.

— Măi Nepoate! E demult de atunci... N'a rămas din satul acesta nici o casă, decât această colibă, care dăinueşte timpului cu mine. Eu eram copil. Să fi tot avut 15 ani, dar eram foarte tare. Satul era mic. Oamenii era tot unul şi unul, ca brazii de tari şi de voinici....

Vremile erau grele. Vrăjibile neamurilor s'au abătut peste noi şi cum eşai în vârf de deal se auzeau — în depărtări —

sunete de buciim. Frica ni s'a cuibărit în suflete. Oamenii răi umblau prin toate satele, jefuiau, omorau și plecau mai departe. Unii spuneau că ei sunt oamenii stăpânirii, alți ziceau că sunt hoți și că stăpânirea nu are știre de ei.

Noi trăiam numai din creșterea vitelor, a oilor și puțină sămânătură.

Prin pădurile noastre nu putea pătrunde secure străină. Prin aceste păduri erau vitele noastre. Ciorde întregi — a căror clopote sunau până departe prin văi — trăiau aici și era cel mai prețios al nostru avut. Tu, nepoate, n'ai trăit vremei când sunetul clopotelor dela vite era așa de dulce și cald.

Bunicul meu îmi spunea mereu că între Dumnezeu și pământ este numai ciorda lui de vite. El avea la vitele lui niște clopote mari și sunau așa de armonios încât era o rugăciune de sunete ridicată înălțimilor.

Nu știu cum să-ți spun. Uite, azi ne sunt așa de dragi pământurile noastre încât ne batem și cu Dumnezeu pentru ele, căci mereu vreau să ni-le ia grofii. Mai demult pământ era cât vedeai cu ochii. Nimănui nu-i trebuia și nimeni nu se lupta pentru el. Era al tuturor. Nici natul nu era așa de mare. Cu cât natul este mai mare, cu atât ne luptăm mai mult pentru pământ.

Atunci le erau dragi la oameni vitele. Și aveau frumoase cirezi de vite. Să vezi, seara, când veneau spre sat, în sunete de clopote, sătule și frumoase, cu capul ridicat, privind drept înainte, îți era mai mare dragul să te uiți la ele. Aceasta era singura noastră avere, dar și singura noastră mângâiere. Vuia pădurea de clopotele lor. . . .

Într-o zi de toamnă, plină de ceață și frig, ce pătrunde până la os cu umezeala lui, s'a abătut asupra satului o mare nenorocire. Să tot fi fost pe vremea când în munți se auzeau vrăjbi grele. Spunea lumea că Românii de acolo s'au răsculat. Cum, ceața era deasă, clopotele dela vite nu se prea auzeau. Seara am tot așteptat noi vitele, dar ele nu s'au mai întors niciodată. Toți Românii ne-am adunat în uliță și ne-am sfătuit ce se facem. Vitele noastre n'au venit încă și noaptea se apropia de miezul ei. După multe ciorovăieli, ne-am hotărât să mergem să le căutăm.

A pornit întreg satul de bărbați și câțiva copilandri — între cari eram și eu — toți cu câte o torță în mână.

Vorba lui Moș Simion s'a oprit brusc. A privit printre gene undeva departe și fața i-a rămas fixă în penumbra luminii slabe. Se vedea acum colindând pădurea în noaptea grea și rece plină de ceață. O caravană de oameni, plecați după vitele lor, era o expediție tristă. Pe fața fiecăruia se vedea durerea întipărită. Sufletele erau grele. Imbrăcați cu căciuli pe cap, cu fundră pe umeri, cioareci și opinci, pârau un popor straniu pornit spre a-și căuta ce are mai drag.

Pădurea părea pustie și străină. Copacii se jucau fantomatic cu luminile dela torțe...

— Cum mergeam așa prin noapte, — continuă Moș Simion, — deodată se aude un lătrat slab și prelung de câine. Ne orientăm după acest sunet lucubru și deodată, într'o mică poiană, găsim argații dela vite. Erau legați de câte un copac și cu căluș în gură. Trei câini erau morți și unul lătra sinistru ca la un convoiu de înmormântare.

Când ne-au văzut oamenii, lacrimi au început să le curgă pe față. I-am deslegat după ce le-am scos lemnul din gură și toți am întrebat:

— Unde ne sunt vitele?

Întrebarea s'a lovit de pereții întunecului și răsunetul ei s'a dus până departe.

Bunicul meu, care era șeful argaților și care era responsabil față de sat de vitele ce le avea în primire, a început să spună, cum au venit zece oameni, îmbrăcați nemțește, s'au apropiat de ei și după câteva întrebări informative i-au prins, tot doi la unul din ei. După ce i-a legat jos și i-au bătut, pe urmă i-a legat pe fiecare de câte un copac. La câinii le-a dat pâine cu otravă.

După aceia au mânat vitele, încolo, pe unde-i pădurea mai mare. Asta a fost cam pe la ojină. Tot ne-am zbatut noi să ne deslegăm, dar degeaba. Clopotele dela vite s'au tot depărtat și le-am auzit tot mai rar, până ce odată nu le-am mai auzit deloc.

Vorba lui Moș Simion s'a oprit brusc. A privit undeva departe în neantul amintirilor dureroase. S'a revăzut copil, în noaptea aceia. Toți oamenii aveau lacrimi în ochi, și pe buze aveau întipărit un gest de revoltă, ascultând cele ce le spunea bătrânul.

Agale, încet, ca un convoiu trist de înmormântare, țărani s'au întors spre sat. Convoiu era urmat câtva timp de un câine, care, a rămas și el în pădure, zălogul morții.

Casa lui Moș Simion părea o grotă în care oșpaițul se juca — în apusul luminii sale anemice — cu umbre pe pereți. Bătrânul a tăcut. Noaptea a fluturat în suflete dorul de odihnă.

A doua zi, soarele a urcat maiestros pe cer. Satul s'a trezit din amorțeala morții și munca zilei a început. Toamna a venit, ca totdeauna, bogată în rod. Fructele atârnav grele pe pomi. Natura era frumoasă. Câmpul aducea ofrandă muncii țaranului. Simțea cum mustește vieța plină de sevă din tot ce te înconjoară.

Plugurile de lemn au început să înscrie dungi negre de pământ. În jurul plugurilor copii alergau să vadă minunea. Se seamănă pentru prima dată grâu de toamnă, adus dela stăpânire. Tot satul era adunat la câmp.

Eu am ieșit cu Moș Simion, să-mi arate ce fac țărani a-colo. Ii vedeam pe toți, curioși, plini de evlavie, începând să iubească pământul. Tot mai mult se legau de huma aceasta dătătoare de viață. Pe fețele femeile era întipărită curiozitatea și totodată ruga către Prea-Înaltul, pentru ca să binecuvinte noul rod.

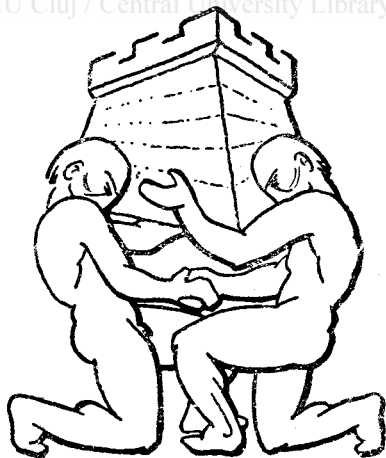
Satul a rămas în urma noastră, sclipind în reflecția aurie a soarelui. Casele erau destul de bune și frumoase. Numai casa lui Moș Simion era mică, veche, acoperită cu pământ și paie. Avea forma puțin lunguiață. Moș Simion s'a întors către mine și a zis:

— Coliba mea e mai mică și când te gândești că pe vremuri acea a fost fruntea în sat. Dar vremea trece și cu ea trecem și noi.

Vezi, de când au pierdut oamenii vitele, de-atunci iubesc mai mult pământul....

AUGUSTIN TATARU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



ÎNSEMNĂRI

In sat, la Topoloveni

Pela mijlocul lui Septemvrie am fost la Topoloveni. Era acolo adunat tineret mult din Muscel și din județe împrejmuitoare pentru a sărbători voinicește împlinirea a 4 ani decând, ceva mai la deal, la Câmpulung, dl. Ion Mihalache, tot într'o mare adunare a tineretului, rostise respicat, crezul Statului național țărănesc, gândit și formulat de dsa, după aproape 30 de ani de grele și neîntrerupte lupte și ostenele pentru ridicarea țărănimii române.

Topolovenii sunt așezați în partea dela vale a dealurilor județului Muscel, la dreapta liniei ferate, care leagă Bucureștii de Pitești. Cobori în gara Călinești și de acolo, printre grădini și frumoase case țărănești, ajungi — într'o jumătate de ceas pe jos — în mijlocul frumosului Târg al Cărcinovului, zis Topoloveni. Un pârâu mai mare desparte Topolovenii de Golești Badii, sat în care s'a născut și a copilărit dl. Ion Mihalache.

De ce cunoaște toată Țara românească numele Topolovenilor? Aci nu a fost nici reședință domnească, cum sunt altele prin aceste părți în care streinii nu și-au putut dura așezare, nu știu nici să se fi dat vre-o mare bătălie prin partea locului, sau măcar să se fi întâmplat vre-o minune de felul celei dela Maglavit, sau vre-o catastrofă de felul celei dela Costești. Nimic din toate acestea și totuși cine din această țară n'a auzit vorbindu-se de Topoloveni?

Veți zice, poate, știm de Topoloveni pentrucă aci, sau în imediată apropiere, s'a născut cel mai de seamă îndrumător și luptător pentru țărănimia română din ultima sută de ani, dl. Ion Mihalache. Este drept, chiar numai atât era de ajuns ca faima acestui sat să ajungă până departe. Și totuși nu numai de aci pornește numele răsunător al Topolovenilor. Țara noastră mai are astăzi oameni reprezentativi cari, de bună seamă, s'au născut undeva, la sat sau la oraș și cu toate acestea locurile lor de naștere n'au devenit, prin aceasta, prea cunoscute. Nu știu prea mulți, le pildă, că dl. N. Iorga s'a născut la Botoșani, că Mareșalul Averescu văzută lumina zilei în satul Babele de pe malul lacului Ialpuș, sau că Maestrul Enescu s'a născut în Livenii Dorohoiului. Veți mai zice, poate și știe de Topoloveni și pentrucă s'a născut acolo un om politic despre care se vorbește mult și deseori. Dar, în afară de Bădăcin, unde trăește dl. Iuliu Maniu, ce alte locuri de naștere ale oamenilor politici români au faimă Topolovenilor? Niciunul!

Explicația este, totuși, simplă. Locul unde se naște un om, oricât de mare este o întâmplare, după cum tot întâmplare este și locul unde el se sfârșește. Dar locul unde cineva se așează, muncește și rodul muncii lui crește neîntrerupt este un act de voință. În Topoloveni a muncit un om mare, desprins din mulțimea cea fără de nume. Și a muncit nu pentru sine, pentru agoniseli proprii, ci pentru alții, pentru pătura socială în carei însemnătate și deșteptare a crezut, pentru țărănime. Și a ostentat în ogor înțelenit, schimbându-i miezul și obrazul cu truda lui de fiecare zi, cheltuită după un plan bine chibzuit și cu rezultate cu adevărat nimitoare.

Dl. Ion Mihalache nu a muncit și nu a organizat la Topoloveni numai pentru fericirea celor de acolo, așa cum a făcut, bunăoară, în Novacii Gorului Dimitrie Brezulescu, sau alții prin alte părți. Topolovenii au fost ridicați la înălțimea de laborator de experimentare a formulelor sociale și gospodărești cari, odată reușite, să se întindă în toate locurile asemănătoare ale pământului românesc. Acest mare și sublim rost îl îndeplinesc înfăptuirile dela Topoloveni; ele, ideal, nu aparțin numai ce-

lor de acolo ei sunt un capital moral și național a cărui cunoștere trebuie răspândită și al căror exemplu trebuie urmat în întreaga țară, pe seama întregii țărăniimi.

Topolovenii nu sunt „un sat model“ de felul satului potemkinist Caramurat, din jud. Constanța, unde dl. Vasile Sasu a îngropat cu nemiluita banii Statului pentru a face din această așezare românească, sufletul pe care numai educația stăruitoare îl poate da, fără însușirea de a fi o pildă — pentru că niciăeri țărăniimi, prin proprii osteneți, nu vor putea urma o asemenea pildă — Topolovenii nu sunt o tichie de mângăritar pe un trup istovit și învelit în sdrențe, ci o așezare dezvoltată organic, întocmiri de tot felul în înfăptuirea și în desăvârșirea cărora s'a jertfit osteneală îndelungată îndrumată și mobilizată de un om luminat și onest, unde puterile mici au fost puse laolaltă, suflet lângă suflet, ban lângă ban, trudă lângă trudă, după bunele reguli ale sfintei cooperării.

În marele discurs, pe care dl. Ion Mihalache l-a ținut la 12 Sept. la Topoloveni tineretului național țărănist adunat în congres, dsa a prezentat astfel frumoasele și temeinicile înfăptuiri din acest sat:

„Idei fundamentale din cele exprimate la Câmpulung, au fost verificate pe teren aici la Topoloveni, ducând la rezultate de care ne declarăm foarte mulțumiți. Dacă ele au dat rezultate, aplicate în mic, cu mijloace restrânse și în vremuri de prigoana împotriva partidului, cu atât mai mult ele vor da rezultate, ca mijloacele mari, cu autoritatea statului în sprijin.

Socotesc că a constata aici în Topoloveni rezultatele verificării, va fi lucrul cel mai de folos a sărbătorii de azi.

Voi repeta, subliniind acele idei de program și metodă, a căror aplicare reușită veți constata-o aici.

Spuneam la Câmpulung:

„Bazele programice fundamentale n'au fost atacate în măsura cerută de rolul partidului nostru.

1. „Politiceste Statul român se sprijină pe o masă de cetățeni („isvor al voinței naționale“), în care întunerecul analfabetismului cuprinde peste 50 la sută, în majoritate firește, țărani, părinți și frați ai noștri. Pe un astfel de echilibru intelectual → isvor al voinței naționale — Statul nu se poate așeza solid politiceste. Eu liniște nu pot avea până nu voi putea vedea partidul nostru spărgând întunerecul analfabetismului“.

Aici în Topoloveni analfabetismul este aproape desființat; fetele urmează la rând, școala gospodărească complimentară; iar băceții vor urma cursul de gospodărie, după clasele primare; unii la cursul de iarnă obligatoriu cu premilitari și la ceea ce în Danemarea se chiamă Univirsități țărănești.

2. „Socialmente — spuneam la Câmpulung — avem o populație rurală subnutrită în țara pâinii și a nutrețurilor, care hrănesc animalele Europei; la noi consumându-se pe cap de locuitor cea mai mică cantitate de pâine, carne, lapte, zahăr. Cu un mediu endemic de boale sociale (pe-lagra rămasă excepțional în România, paludism, tuberculoză, siflis); cu cea mai mare mortalitate infantilă — pe un astfel de echilibru fiziologic, Statul nu se poate așeza solid socialmente“.

Aici am avut curs ambulant de pregătirea mâncării — săenii au cerut să le facem școală permanentă — avem piață de aprovizionare cu alimente, avem cooperativă de igienă și de combaterea boalelor a medic și soră de ocrotire socială a comunei.

3. „Economiceste — spuneam mai departe la Câmpulung — țara rămasă după Unire, tot țară agricolă, și-a schimbat structura la mare proprietate, dar nu și-a adaptat nici echilibrul de cultură, nici aparatul intelectual al plugarului. Pe un astfel de echilibru economic Statul nu se poate așeza solid economiceste“.

Aici la Topoloveni veți vedea cooperative de mică proprietate, cu cultură felurite și adaptate regimului micii proprietăți; cooperative de producție, industrializare, vânzare, aprovizionare, credit.

Iată aici în Topoloveni și aparatul politic adaptat. Câte ancanuri,

câte prigoane, câte corupție n'a încercat aparatul liberal, câte influențe politice ca să paralizaze, să deplaseze și să deformeze așezările economice și sociale țărănești. N'a isbutit. Cu toate repetatele disolvări și amânări, consiliul comunal și primarul sunt țărăniști cooperatori.

4. În ce privește problema utilizării brațelor, spuneam atunci: „O paralizie a potențialului de muncă: ce n'ar construi aceste brațe dacă li s'ar da de lucru?”

Și mai departe: „Să ne închipuim acum că găsim soluție la problema utilizării brațelor, plasament la acest uriaș potențial național; munca plătită devine cel mai puternic izvor de consum intern. Nu există un deșeu mai mare și mai firesc pentru produsele țării, decât stomacul chir-cit al țaranului român. Aci trebuie dirijată politica economică a țării; să ridice puterea de consum intern, hrănind populația cu pâine, cu carne, cu lapte, cu ouă, cu zahăr — produse aici în țară, industrializând produsele satului. — Canalizarea râurilor, construcții de silozuri construcții de canluri, îndiguiri și baraje, împăduriri, punerea în valoare a suteș de mii de hectare de pădure lipsite azi de drumuri și căi ferate — și în-sfârșit: marea problemă a drumurilor. Nu există țară cu drumuri mai proaste ca România în Europa.”

„Programul de mari lucrări publice trebuie să însemne declanșarea utilizării marelui izvor — astupat azi — de muncă națională neutilizată. Aici văd cheia de boltă a viitorului nostru apropiat.”

Iată aici, la Topoloveni, toate aceste lucrări atacate — firește în mie și soluționate sub proprii dvs. ochi: gârla satului se îndiguesc, șoseana e modernizată, târgul e canalizat, râpele sunt plantate, pădurea e exploatată rațional și replantă; magazii, pivnițe și prăvălii reconstruite. Toate brațele din sat au fost utilizate, pot spune că nu se ajung; oamenii au avut pe ce lua bani, viața li s'a ameliorat, puterea de consum a sporit, necesitățile spirituale s'au desvoltat.

Și am făcut dovada că ideile de program se pot realiza cu voință, încredere și disciplină spre progresul local și cel general așa precum încheiam capitolul respectiv în discursul dela Cămpulung: „O astfel de acțiune culturală în masă, combinată cu acțiunea de igienă; combaterea boalelor și ridicarea standardului muncii naționale în lucrări de mari construcții publice, înseamnă:

- un cetățean nou la temelie Statului, cu cap luminat, cu braț în acțiune și cu stomacul bine hrănit;
- un nivel superior de producție;
- un deșeu intern de consum sporit;
- un solid echilibru intern de Stat;
- o solidă poziție a țării în echilibrul extern.

„Fără aceste lucruri, politica țării rămâne munca de sgârăire la suprafață.”

„Cu proprii dvs. ochi veți vedea aci cum pe urzeala cooperatistă se împletește firul din ce în ce mai bogat al întregii vieți locale: muncă și agoniseală sub formă de producție, industrializare, desfacere, aprovizionare, credit; sănătate, educație, distracție din momentele libere ale satului.

Astfel:

a) Viața economică a satului e organizată pe baze cooperative. Producția principală în localitate e cultura viei și a pomilor. Această producție, industrializarea ei și desfacerea ei se face pe baze exclusiv cooperative pentru vie — și în curând se va face și pentru fructe la fel. Aveți să vedeți: pivnițe cooperative, unde țaranii aduc strugurii și fac vinificarea în comun: crama, teacurile, vasele; apoi cârcinurile, bodogile, restaurantul, ale aceleiași cooperative unde se face vânzarea în sticle.

Aprovizionarea cu articole mari necesare producției vinicole și pomicole se face prin aceeași cooperativă;

Negoțul românesc prosperează și el alături de cooperatie în domeniile — foarte întinse încă — unde cooperativa nu s'a amestecat. Vedeți

astfel 40—50 prăvălii care sunt proprietate a cooperativei „Infrățirea“, construite în acest an, pe cât de simplu pe atât de frumoase în liniile lor arhitectonice, și pe cari le închiriază anual la negustorii de preferință români (cele închiriate până acum sunt numai la români) — lăsând încă joc liber negoțului ambulant pe care nu-l putem înlocui cu una cu două.

Proprietatea în comună e aproape numai țărănească, datorită iarăși celor două instituții cooperative ce vedeți aci: „Federația regională de bănci populare și Cooperative sătești „Pogdoria“, care a cumpărat moșia — și Cooperativa „Infrățirea“, care a parcelat în proprietate individuală terenul cultivabil — reținând în proprietate codevălmașe exploatată rațional și cooperativ: Pădurea de 200 ha., târgul reconstruit modern, și Parcul pus la dispoziția cooperativei „Casa Sănătății“ a grădinei de copii, a școlii de fete și a locuitorilor pentru petrecere în timpul liber.

Creditul e soluționat de asemenea prin cele două instituții de credit: Federala „Podgoria“ ce funcționează din 1908 și Banca Populară ce funcționează din 1901.

Astfel în Topoloveni producția merge cu pași repezi spre raționalizare și industrializare agricolă, desfacerea mărfurilor e asigurată, creditul și aprovizionarea cu marile articole, organizate — negoțul naționalizat și dezvoltat paralel cu ridicarea nivelului economic în regiune.

Capitalul aci nu mai este exploator, ci ajutător al muncii eliberate, organizate și disciplinate.

b) Paralel cu organizarea economică și mână în mână cu ea s'a început organizarea sanitară, edilitară și culturală, prin elaborarea Statului cu inițiativa particulară organizată.

Astfel, veți vedea cooperativa de igienă și sănătate — „Casa Sănătății Topoloveni“, cu locul propriu, cu baie populară, cu dispensar, unde va funcționa permanent un medic și o soră ce vor ține fișa de sănătate pentru fiecare familie și fiecare membru al ei, începând cu copilul din pânțele mamei luat sub ocrotirea Casei Sănătății.

Această Cooperativă are instalațiile de iluminat electric în comună și distribuirea apei sunt în construcție; supraveghează abatorul comunal, halele de carne și de pește ale Cooperativei „Infrățirea“, piețele de zarzavaturi, brutăriile locale — și se ocupă în genere de progresul în alimentarea sătenilor.

Lucrările edilitare au fost completate de Stat prin racordarea cu lucrările cooperative și culturale, șoseaua națională este lucrată în granit, cu canalizare — cum este și Târgul, (proprietate cooperativă), canalizat și cu pavatul în lucru.

Aci veți vedea în grădina de copii și școala gospodărească de fete (în locul celei complimentare) cu localuri proprii, cel din urmă ridicat în ultimele patru luni, în valoare de aproape două milioane — exclusiv din inițiativa particulară.

În domeniul cultural veți mai asculta — în afară de sprijinirea diferitelor inițiative culturale despre care am vorbit mai pe larg la radio — „Fanfara“ adolescenților, organizată și ea pe baze cooperative.

Este astfel aci, în mic, realizat în scurt, imaginea aceia ce va putea răsări mâine în țară în timp de câțiva ani din aplicarea generalizată a ideilor din care ele au purces și care cu curaj au fost formulate în congresul tineresc pe care îl aniversați.

Este adică un colț modest, dar viu, real, din imaginea adevărată, a ceiace noi am înțeles prin stat național-țărănesc.“

* * *

Toate cele înfățișate mai sus le-am cercetat cu deamănuntul. Regretăm de a nu putea arăta aci fotografii cari să vorbească prin imaginile deosebit de frumoase și pilduitoare pe cari le-ar prezenta. Deasemenea nu avem loc nici pentru cifre, pentru a se constata progresul continuu al acestor admirabile înfăptuiri populare.

Hărnicia și inteligența țăranilor români dela Topoloveni au fost mobilizate și îndrumate de un mare iubitor al ei. Și cine realizează în

limite mai restrânse, cari mereu se lărgesc, are și priceperea și destoinicia să înfăptuiască cu mult folos și pentru țara întreagă.

Satul de mâine, Țara de mâine, își au în realizările dela Topoloveni modelul de urmat. Încrederea în capacitatea și posibilitatea de a înfăptui în duh românesc, cu puteri românești și pe seama Românilor țărani, civilizație și cultură românească.

Noi cei dela această revistă omagiem pe creatorul operelor dela Topoloveni, dl. Ion Mihalache și ne legăm să-i urmăm exemplul.

V. J.

AUREL SOCOL

Vremea cerne lînțolină de doliu peste orașul realizărilor de odinioară. Capitala Ardealului a deschis porțile veșniciei pentru a lăsa să treacă dintre cei vii pe unul din cei mai buni fii a ei. Figură de senator roman, profil de om corect și cinstit — lucru ce l-a realizat în viață până la sacrificiu — ochi ce scrutează nemărginitul zărilor, căutând dincolo de efemerele preocupări materiale sensul adevărat al existenței noastre, frunte înaltă și onduită printr'o linie frumoasă ce a ascuns în dosul ei, mintea ce a turnat în tiparele realizărilor sale, cele mai grele probleme de politică, de drept și mai ales de filosofie. Trebuie să știm, că Aurel Socol a fost — înainte de toate — un filosof. Un filosof al vieții noastre românești și un îndrumător — dintre cei mai pricepuți — ai destinului național spre matca adevăratei istorii a noastre. A trecut printre noi mereu cu un zâmbet pe buze și cu o undă de tristețe în suflet.

Pentru a înțelege ceva din figura de senator roman și din caracterul de bronz a lui Aurel Socol, trebuie să-l pătrunsăm cât mai adânc în culele atât de complicate ale sufletului ardelen. Croit de o istorie vitregă pe un aluat istoric atât de precis conturat de viața romană și dacă, complicat cu mică infiltrațiune, ce nu au schimbat fondul, dar au alterat forma, acest suflet este menit — prin realizarea istorică a generației lui Socol, — să dea viață nouă. Această nu se poate observa dacă te ridici la altitudini de civilizație modernă, ci dacă pătrunzi tot mai adânc în văile munților și pe colinele dealurilor ardelen, unde acest suflet este de veacuri realizat, așa cum a fost personificat în Aurel Socol.

Adevărata viața a acestui om a fost o continuă luptă cu noile forme ce căutau să impună istoriei noastre naționale alt curs decât cel normal. A ajutat și contribuit cu riscul persoanei sale la realizarea unirii. A continuat aceiași politică de tradiții, de jertfă și mai ales politică de caracter, pe care au avut-o ca deviză cele mai proeminente figuri ale istoriei ardelen.

După războiu se pare că generațiile noi sunt văduvite de acest suflet, care s'a adăpat la izvoarele istoriei noastre. Machiavelismul, practicat de Habsburgi și de Unguri, s'a lovit ca de o stâncă de curajul nostru, și mai ales de categoricele noastre revindecări, spuse clar, formulate precis și fără jocuri de frază. Politica noastră n'a avut umbre și penumbre. Azi, se pare, că trăim într'o epocă, unde umbrele și penumbrele politice sunt cele cântate. *Sufletul ardelen nu se ocmlpace în acest joc mincinos de umbre și penumbre*. De aceea figura lui Aurel Socol părea la mulți ceva straniu, ceva din alte epoci. Avea darul nemărginit de a actualiza o epocă de cavalerii — în adevăratul înțeles al cuvântului — în toate actele vieții lui. Te umilea cu fermitatea și claritatea atitudinii sale. Dar te readuce pe adevăratele căi ale sufletului ardelenesc, care — în fața lui — conta mai mult decât însăși viața.

Prezent în cele mai diverse domenii de activitate omenească, Aurel Socol a fost totdeauna la postul de comandă, un îndrumător cu prestigiu. Este foarte rar cazul, când din anonimatul mulțimii se pot desprinde cu adevărat unanime regrete pentru cel dispărut. Este un omagiu ce i se

aduce acestui om larg la suflet ca o mare, dar de multeori în afunziunile ei sbătându-se furtuni, ce nu se văd la suprafață. Dorința de prestigiu și mai ales dorința de a semăna în sufletul generațiilor tinere, un nou suflu de viață, conturat prin caracter, linie dreaptă în conduită, prestigiu în vorbe și mai ales precizie și corectitudine în faptă — chiar politică fiind — iată ce a lăsat Aurel Socol drept îndreptar pentru viață. Din testamentul faptelor sale politice, din analele debaterilor juridice și mai ales din discuțiile private se vedea cu adevărat ce minte clară și suflet deschis era. Lupta, cavalește în viață și nu cânta să dea lovituri pe la spate nici în cele mai dificile dueluri din sala pașilor pierduți și nici pe câmpul luptelor politice, Județul Cluj — unde a activat politiceste, — n'a fost pentru Aurel Socol un fief politic, în care te duci numai în preajma alegerilor, ci a fost laboratorul vast, cu variate probleme ce trebuiesc rezolvate și în contactul cărora trebuie să fii mereu, pentru a găsi cele mai adecuate soluții. Țărănimea — acest aluat atât de complicat și de sublim când l-ai înțeles — a fost pentru Aurel Socol, nu un material politic, când ca valoare aritmetică, ci cadrul de viață cu lumina ei specifică și cu durerile ei, pe care n'o înțelegi cantitativ, dacă n'ai pătruns mai adânc în sufletul ei. Peste greutățile ce cotidianul ni le împune, la toți — cu mai multă sau mai puțină acuitate — Aurel Socol avea privirea îndreptată mai mult spre realizări cu caracter trainic. Dincolo de el și de partidul pe care l-a servit până la sacrificiu, a fost națiunea cu aspectul ei de eternitate. Prin faptele lui și ale partidului a servit pe țărani, iar prin țărani a servit ceea ce este etern în viața noastră națională.

S'a stins ca un apostol al generației lui și în aparență ca un resemnat. Prin prisma prezentului privită această personalitate a fost o realizare integrală a propriei persoane și de aceea ni s'a părut de multe ori absent, trecut peste evenimente. Topită în neant persoana lui, ne-au rămas zălog nouă faptele lui. Din noianul lor putem creiona doar prin linii puțin confuze pe acest om ce a fost atât de clar, atât de precis și bine conturat. Nu putem trece peste cămașa de față a prezentului ce ne împune o anumită perspectivă. Cu toate acestea, Aurel Socol în perspectiva timpului său, a fost realizarea deplină a caracterului ardelean. Aceasta este moștenirea cea mai prețioasă, care rămâne ca un fir conducător pentru noi. Iată vatra luminoasă care rămâne mereu în orbita timpului ca un indemn pentru tineret și ca o mustrare.

Peste liniolu de doliu a orașului, sufletul lui plutește spre căile veșniciei.

A. T.

Niculae Ursu din Albac

S'a sărbătorit la Alba-Iulia, 152 de ani, de când Românii din Munții Apuseni, înșelați amarnic de idioata domnie a Habsburgilor, au făcut cea mai țărănească și bine organizată revoluție. Capul acestei răscoale a fost țăranul Niculae Ursu din Albac, zis Horia, ajutat de Cloșca și Crișan.

Niculae Ursu, țăran simplu, s'a înfipt vertical în veacurile istoriei asupririi noastre și a despăcat vremea nădăjdiilor de mai bine pentru poporul român.

Prima răscoală, prima revoltă organizată a unor dureri naționale și sociale, isbucnită cu cinci ani înainte de Revoluția franceză, este un certificat pentru poporul român și pentru capacitatea sa de a-și afirma existența națională.

Pentru poporul nostru, conștiința libertății economice și mai ales a libertății naționale începe odată cu Horia. El reprezintă suma tuturor durerilor noastre și mai ales ale țăranului și tot el este speranța noastră. El a împerechiat două elemente ce sunt coexistente, dar care — azi — le despart teoreticianii doctrinelor politice, socialul cu tot cortegiul lui

limite mai restrânse cari mereu se lărgesc, are și priceperea și destoinic-de factori și naționalul. Pentru Horia vieța națională era afirmarea noastră ca popor, iar vieța socială și economică era manifestarea în acest cadru de activitate, înlăturând pe feudali.

Din cauză că feudalii erau străini, revoluția a avut un dublu caracter; național, confirmat de Horia când a spus că „mor pentru neamul meu“, și social și economic, când a ucis numai pe marii boeri unguri, iar pe țărani unguri i-a iertat cu condiția să treacă la ortodoxism.

Un element nou, necunoscut în alte revoluții, considerarea religiei ortodoxe, ca parte integrantă din elementele ce caracterizează un popor, iată ce a vrut Horia să realizeze.

Omagiul adus prin praznicul del aAlba-Iulia, pe plan național este confirmarea istorică a ceea ce Horia și Moții lui au vrut. Vreter se s'a manifestat dărză, bine înfiptă în veac, și afirmată cu toată puterea, de un popor ce nu vroia să se sufoace sub apăsarea nemiloasă a unor exploatori străini.

Situația economică — pe vremea lui Nicolae Ursu, cât și azi — a populației de Munții Apuseni, este foarte rea. Nu trebuie să ocolim adevărul, ci să recunoaștem situația reală. Dacă Horia, simbol național al existenței noastre, este confirmat de istorie, iar Unirea ni-l arată ca precursorul ei mai veritabil al revendicărilor noastre naționale, atunci Nicolae Ursu din Albac, simbol al revindcărilor țărănești, nu numai că nu este confirmat în concluzii — căci premisele l-au situat demult între cei mai bine conturați precursori ai revindcărilor economice și sociale ale țărâniei, — dar, azi, Nicolae Ursu trebuie să despice „în două istoria“ și pentru țărani. Ceea ce este Horia pentru întreaga națiune, este Nicolae Ursu pentru țărani.

Brazda istoriei țărănilor nostru, începe cu plugul înfipt în eternitate de Nicolae Ursu din Albac. În celula rece de la Alba-Iulia, Horia a priveghiat peste destinele poporului, dar când se rătăgea în sine, cu gândurile sale și se regăsea în Nicolae Ursu, lacrimile cădeau în adâncul veșniciei, pentru tot ce este acasă, pentru grija zilei de mâine, pentru durerile zilnice la care erau supuși Moții. Codrul de pâine era așa de amar, încă Nicolae Ursu, a trebuit să moară pe roată ca să arate lumii și veacurilor viitoare, că printre culele munților și în văile mai largi ale Ardealului, trăiește un popor ce nu să lasă sugrumat în propria lui existență.

Când plecăm sufletele noastre peste brazda neagră a pământului, din care emană o răsuflare de veacuri a tuturor celor ce au suferit pentru ea, glasul lui Nicolae Ursu se aude. Incet, sacadat, cu ton de prevestire rea, ne învață istoria și ne călăuzește destinele noastre istorice. Un avertisment se ridică spre cer, odată cu aburii din brazda proaspăt întoarsă. Acest avertisment este o chemare a gliei, este rechemarea istoriei noastre spre și pentru roboții gliei. Pentru ei a suferit Nicolae Ursu și Moții lui, pentru ei este făcută istoria de jertfe a trecutului nostru, deoarece ei au făcut istoria și ei sunt națiunea română.

Umbrele veacurilor trecute flutură faldurile faptelor mărețe peste tristețea prezentului.

A. T.

Dincolo de aparențe

Insfârșit norii gri, încep să se împrăștie. Toată lumea răsuflă ușurată, ca după trecerea unui coșmar. În câmpul politicii românești, deasupra căruia, până acum, se așternuse un cer posomorât, începe să se facă lumină.

Cine a provocat schimbarea aceasta atât de profundă și de minunată? Mai înainte toate mințile erau întunecate, pesimiste și pline de tristețe, — iar acum? În rândurile opiniei publice, vibrează un câtec de

bucurie și de slavă, vraja grea, și urâtă a fost învinsă..., respinsă din nou... nădăjduiește din nou....

În ciuda tuturor adversarilor, partidul național-tărănesc, devine din zi în zi, tot mai țărănist și revoluționar. O stângă energetică se desprinde pe flancul său pentru a aprofunda, a agita și a pregăti, opera de emancipare a țărănimii. Conducus de un șef, realist, hotărât, și ireductibil asupra principiilor țărăniste, gata pentru acțiuni colective, întrevădem reflexul victorios al democrației.

Știm că în sânul său, există frământări, disensiuni de culise, dar într'un organism politic de proporție a acestuia, care încadrează sute de mii de membrii, nu este posibil ca să nu fie divergențe sau dezacord. Toți membrii acestei comunități ideologice, au nu numai dreptul, dar și datorica de a-și apăra punctul lor de vedere, asupra bazei programului comun. Dar cine necotește aceste principii fundamentale, oricare ar fi intențiile, antenează la existența însăși a democrației. Dar după cât se poate constata în toate împrejurările, programul și ideologia, a fost sigura realitate, care l'a dinamizat.

Pe de altă parte cu toate pretensele divergențe tactice de care se face atâta caz, unitatea de acțiune subsistă. Cadrele și țărănimea continuă să lupte cu hotărâre în jurul șefului. Într'adevăr, la alegerile județene și comunale, a obținut voctorii strălucite. Partidul a organizat gărzile țărănești în care constituie o forță reală și disciplinată capabile pentru o luptă decisivă. Dincolo de frământările de suprafață, care cu siguranță vor dispărea într'o situațiune nouă, a rămas neclintită totdeauna, conștiința și energia colectivă a acestei forțe politice.

Se știe, că acum câțiva ani, odată cu venirea sa la guvern, în condițiunile în care venise, s'a crezut că va fi sortit unei neputințe definitive. Dar lucrurile s'au schimbat. Odată cu venirea la șefie a d-lui Ion Mihalache, omul de geniu al partidului, căruia i-a dat tot: origină, doctrină, organizare, strategii și tactică. Toropeala se împrestie pasivitatea și resemnarea a luat sfârșit, reînnoirea cadrelor stimulează mobilitatea de spirit a sufletului tineresc. De-acum vom intra cu siguranță în faza țărănișmului constructiv.

În ce stadiu se află mișcarea naționalistă?

Este cunoscută predispoziția, inflexibilă a acestei mișcări față de violență și dictatură. Dictatura. Aceasta este cuvântul de ordine.

Consemnul lansat, însă nu a avut în sânul masselor populare, ecoul dorit. Țărănimea care singură interesează prin capacitatea ei istorică, a manifestat o vădită ostilitate pentru formulă. Și faptul acesta s'a verificat, din plin, la alegerile județene și comunale, care au însemnat nu numai maximul de efort, dar și cea mai mare înfrângere a forțelor reacționare.

Într'adevăr, cu toate aparențele de acceptare formală din partea masselor au suferit o desmintire, care i-au uluit. Fără îndoială cu acest prilej s'au convins, că țărănimea nu este cum o credeau D-lor, lipsită de conștiința intereselor sale! Burghezia nu mai poate s'o injuge la carul ei, ca până acum, căci se deșteaptă acum la o viață nouă, fiind întreprinsă pe drumul intereselor sale de forțe economice implacabile.

De-atunci dreapta a devenit mai puțin orgolioasă, mai puțin agresivă. Încearcă, agite, înaintează însă încet, prudent, de frica amarniceilor desamăgiri. În fața refuzului categoric al masselor merge pe dibuite băjbând în întuneric întocmai ca un orb dealungul unui zid. Numai are încredințarea inițială și câteodată se oprește ca paralizată. Semn bun, firește. Desigur, democrația nu va întârzia se tragă foloase din aceasta situațiune excepțională de favorabilă. Insușirea dictaturii, contra democrației, ca sistem de conducere în stat, iar ca principiu de acțiune diversiuonea antisemită, constituie deadreptul un atentat direct la viața acestui popor.

Se vedem, de unde o deducem? Dintr'o observație foarte elementară! România la originile sale este un stat democratic prin excelență. Democrația este firul, din care s'a țesut pânzele vieții acestui neam. Uni-

rea Munteniei cu Moldova, iar nu de mult Ardealul, Banatul, Bucovina și Basarabia, care toată la un loc formează Unitatea de azi, este opera democrației. A o condamna așa de sumar, în starea actuală echivalează cu o consacrare de fapt, a internaționalismului și o trădare de Patrie. Căci în lupta pentru închiegarea unității naționale, nici o națiune din Europa nu s'a servit mai mult ca Noi, de aceste principii sacre ale democrației.

Analizând cealaltă deviză: „Jos jidanii!“. Aceasta în teorie. În practică? Apărarea clasei capitaliste în contra tendințelor tot mai pronunțate de emancipare a claselor producătoare. Dialectic pusă chestiunea sună astfel: Ce rol au evreii în mecanismul social? Cum acționează? și ce rezultată produc? Dacă sunt periculoși pentru poporul român. De ce? Așa pusă chestiune nu este greu de judecat.

Intr'adevăr, evreii fiind în majoritate capitaliști, se găsesec în situațiunea de clasă privilegiate și exploatoare. Românii fiind mai toți în tabăra muncii, se află în situațiunea inversă, adecă aceia a exploataților. Soluția? Aceasta cade greu în împrejurările actuale, în tocmăi ca concluzia unui silogist. Schimbați sistemul social, care prin structura lui defectuoasă și nedreaptă oferă posibilitate capitaliștilor, indiferent de rasă, de a exploata, așa de sălbatic clasele producătoare, fără deosebire de origină etnică.

Presupunând că eliminând toți evreii din locurile pe care le ocupă astăzi în procesul social și vom înlocui cu români. Ce schimbare s'a produs în situațiunea de mizerie care ia proporții fiziologice a țăranilor. Fără îndoială, s'au schimbat doar stăpânii. Dar pentru țăranul român este egal dacă-l spânzură Rosemberg, sau Popescu. Tot spânzurat rămâne.

Inseamnă oare că jidanii sunt de vină, dacă acești iubitori de patrie, în numele acestui condamnabil naționalism maltratează pe muncitori și împuşcă țăranii români. Fără îndoială nu. Acești Domni nu de aceea au apucat pe drumul aceasta dăunător poporului român, fiindcă ar fi victimele unei erori de gândire, ci fiindcă așa convine interesului conducătorilor acestei mișcări și a înregii clase privilegiate. Fie că mărturisesc, fie că nu, victime nu pot fi decât tineretul naiv, care se lasă târât de ei de pe calea dialecticei sociale românești. Dar ceace putem afirma pe temeiul ultimelor evenimente politice petrecute atât la noi, cât și aiurea este faptul incontestabil că se termină cu această diversiune. Ori câte fluctuații și oportinisme ar fi predominat la un moment dat imensitatea masselor producătoare rămân în permanență pe linia intereselor lor economice, care duce la dezrobire și libertate.

A venit timpul ca se ne scăpăm odată de coșmarul aceasta, care a turburat și frământat atâta timp liniștea acestei țări. E timpul ca să ieșim din această mocirlă în care ne-au târât negustorii de patriotism. Să ne întoarcem către lumina marilor adevăruri istorice, pentru a rezolva astfel marile problema economica și sociale, care-și așteaptă de mult deslegarea.

A. V.

D-I Virgil Madgearu către tineret

La începutul lui Octombrie, la Congresul Tineretului național-țărănist din Ilfov și Capitală, dl. V. Madgearu a ținut un discurs inspirat și documentat. Redăm crâmpee din acest important discurs:

...Moda dictaturilor nu mai are acelaș curs ca acum un an. Insuși creatorii regimurilor de autoritate din Italia, Germania și chiar Rusia, și-au manifestat convingerea, că nu-i recomandabil pentru nici o țară să împrumute instituțiile alteia. Fascismul și Național-socialismul nu sunt deci doctrine de export. Deasemeni, ultima fază a evoluțiunii regimului sovietic indică o micșorare a rolului Internaționalei a III-a ca factor de propulsione externă a bolșevismului.

... Partidul național-tărănesc a ținut candela democrației românești aprinsă și a ferit-o de a fi stinsă, de furtuna atacurilor, la care a fost expusă în vremea din urmă.

... Astăzi, în gândirea românească este un bun comun, că nu este o prăpastie mai adâncă decât aceea dintre democrație și bolșevism și nu este un scut mai puternic împotriva comunismului, decât țărănismul. Nicăieri în lume, regimul democratic n'a dus la bolșevizare.

... Cine mai poate contesta astăzi, că un stat, răzimat în ordinea politică pe pilăștrii monarhiei constituționale și în ordinea socială pe o țărănime, stăpână pe proprietatea ei individuală posedă cea mai puternică armătură de zăgăzuire a comunismului?

... E un simptom, ce descoperă anormalitatea stărilor sociale și politice actuale, năzuința unor organizații politice de a confisca în folosul lor cel mai profund sentiment al locului civilizat — patriotismul. Explicabil, în statele, care urmăresc după război revizuirea granițelor, acest fenomen nu-și poate găsi în statele, care și-au găsit așezarea lor națională după război, nici o justificare, în afară de manifestarea unui egoism politic feroce.

... Împlinirea țelului general al românzării vieții economice și sociale, nu se poate face decât printr'o acțiune de stat.

... Programul general al partidului național-tărănesc este străbătut de această idee cardinală. Este o falsă pretențiune, că noi ne-am fi modificat programul ulterior, sub presiunea evenimentelor. Programul este și astăzi cel votat în Februarie 1935 de Comitetul Central Executiv.

... Noi n'am respins ideea națională ca punct cardinal al programului, ci exclusiv formulele goale de orice alt conținut, în afară de caracterul lor demagogic.

... În acest scop, la posturile de comandă a întregului aparat de circulație și credit, trebuie să se afle Statul și Cooperatiia; formațiunile economice de monopol particular trebuie să fie lichidate, iar ori unde asemenea organizațiuni sunt impuse de condițiuni economice de interes obșteșc, este datoria Statului să le inițieze și să le conducă.

... Calea cea mai sigură și mai aducătoare la scop pentru promovarea personalului românesc, rămâne însă crearea de întreprinderi economice românești publice și particulare.

... Este timpul, ca în locul agitațiilor sterile și a supralicitățiunii naționaliste demagogice, care coincide cu măsuri de Stat răzlețe și accidentale, de o eficacitate națională extrem de redusă, oamnei de Stat, mânăți de grija patriotică a ridicării Națiunii, să cadă de acord asupra unui plan național de rezistență și de promovare a românilor pe toate tărâmurilor vieții economice și sociale.

... În noua așezare de Stat, în granițele noastre etnice, fără o afirmare a ideii naționale românești, în toate domeniile, nu vom putea să ne împlinim misiunea noastră culturală, prin dezvoltarea tuturor însușirilor creatoare ale geniului românesc.

... A urmări un nou echilibru în producțiunea națională și o nouă organizare a sistemului de circulație și credit, care să asigure mărirea randamentului agriculturii țărănești și prin creșterea veniturilor țărănilor să se creeze o piață internă pentru a accelera ritmul procesului de industrializare a țării, ca să se asigure o ridicare a venitului național — aceasta este misiunea național-economică a statului național-tărănesc.

... Statul liberal, cu tot amestecul său în viața economică, timp de șaptezeci de ani, își încheie bilanul cu sărăcirea țărănimii și a claselor de mijloc românești și cu inavușirea elementelor străine și minoritare, aflate în număr mare în industrie, comerț, bănci, asigurări și transport.

... Statul nu poate asista indiferent la perpetuarea regresului agriculturii și sărăcirea țărănimii. În agricultura țărănească, cooperatiia este singurul mijloc de ridicare calitativă și cantitativă a producției agricole și de valorificare optimă a ei, prin eliminarea intermeriarilor.

... Cooperatiia va forma deci, principala trăsătură caracteristică a Statului național-tărănesc.

... Statul național-tărănesc nu poate renunța la un rol de inițiativă, îndeosebi pentru stăpânirea posturilor de comandă economică cu misiunea: de a realiza echilibrul producției naționale, asigurând o dezvoltare armonică a agriculturii și industriei; a promova creșterea normală a venitului și avuției naționale; și a asigura o repartitie echitabilă, care să determine formațiunea unui capital românesc și să îndrume astfel un proces de românizare reală a vieții economice.

... Chiar din aceste trăsături generale, reiese, clar, că Statul național-tărănesc, nu poate fi concretizat în paragrafe constituționale, ci va fi opera de creațiune a tuturor energiilor românești, descătuseate și chemate la o activitate într'un ritm nou și cu metode noi.

Firește, realizarea Statului național-tărănesc urmează a se face în cadrul regimului monarhic-constituțional. Precum în ordinea socială, primatul țărănimii nu înseamnă luptă de clasă, tot astfel în ordinea politică se exclude orice tendințe exclusiviste și drept urmare orice fel de dictatură.

... Statul național-tărănesc nu trebuie să fie privit ca un concept doctrinar, ci ca expresiunea structurii naționale și sociale a poporului românesc.

Defilează țărani!

Dl. Ionel Pop, deputat de Turda, este și un îndemănat scriitor și un fin observator al celor ce se petrec în lumea mare a satelor și în cea mai mică, a parvenților, orgolioșilor și inuțililor. Dl. Ionel Pop a fost la serbările dela Alba-Iulia, unde s'a inaugurat monumentul inestetic al marilor răscolitori de suflete și martiri, Horia, Cloșca și Crișan. D-sa a observat și a notat și apoi a scris un extrem de frumos articol în „România Nouă“ din Cluj, la 21 Oct. 1937. Identificăm în dl. Ionel Pop un înțelegător de seamă și un iubitor profund al țărănimii noastre ceiace, mai ales pentru un luptător național-tărănist, este o condițiune esențială pentru osteneala cu rod și garanția izbânzii. Desprindem din acest articol câteva crâmpee:

„... În brațele întinse ale celor dela Alba-Iulia era gând de pace, — și nici nu putea fi alt gând. Și totuși grăiau alceva miile de palme deschise, care s'au perindat sub ochii Domnitorului și ai cărmuitorilor.

Pădure de palme negre, de țărani muncitori ai pământului. Tari, noduroase, brăzdate în lung și în lat. Degetele adunate ușor, ca niște orăngi, gata în toată clipa să prindă, desobisnuite să stea drepte, hodinite. Nu au cunoscut și nu vor cunoaște pe aceste palme decât uneltele pământului și uneltele războiului. Și nu le vor părăsi pe acestea, decât atunci, când se vor încruși deasupra pieptului. Fiindcă acesta este rostul lor în orânduiala lucrurilor, și ele se supun, cum se supune bobul de grâu când îl trezește soarele, cum se supune copacul, ce își lapadă frunza când capătă zodiile.

Pe aceste palme de țărani români nu le poartă socoteli contabili. cești, care să prevadă câștiguri din cumpăniri de cifre. Infig acești țărani plugul în brazdă, cărmuiesc coasa sau prind în arcuț dînțat al secerei mănunchiul de rod, pururea aplecați asupra pământului, mânați de ceva ce e mai presus și mai tare decât dorul de câștig al pâinei. E o poruncă tainică, isvorită dintr'un instinct al colectivității, căreia îi aparțin, — Neamul și Țara lor, — și în fața acestei porunci se inclină atunci când picură sudoare în glia răscolită de mâinile lor și când se bucură dacă din truda lor răsare grăul bobat și se improvizează de belșug vița strugurului.

Aceste palme aspre razimă alcătuirea Țării Românești. Din pământul pielei lor se alege aurul visteriei, din brazdele lor adânci se scurge belșugul orașelor, cu bulevardele încinse în șgărie-nori, cu lăcașurile culturii, cu răsfățarea prisosului. Ele frământă neîncetat viața, — toată viața, — acestei țări.

... Imi vine însă în minte o scenă, pe care am văzut-o într-o casă de miner de pe la Brad. Toată casa o singură cameră, cu lut pe jos, cu ferestrele lipite. În casă o muere palidă, cu doi copii, Bărbatul lucra la filonul de aur în vre-o șteolnă fără fund. Cel mai mărișor, dintre copii, văzând om strein, s'a prins rochia mamei și mă privea cu ochiul dușmănos. Cel mic din păcel nu a încetat să plângă, sughițând. Pe semne plângea de multă vreme. Și ținea ochii pironiți spre un blidar din perete. Ce o fi având săracul copil? — fiindcă nu plângea; a răutate, ci a durere. Mă lămurește, rușinată, femeea: „Ne-a rămas dela amiazi o scrijea de mămăligă, și a văzut copilul că am așezat-o în blidar. Acum îi e foame și cere să-i dau din mămăligă. I-aș da — cum să nu-i dau? — dar de va mânca-o acum, ce îi dau de cină? Că atâta îmbucătură avem în casa asta“.

Dază nu va fi izvorând palizeala ăstor mineri din zarea lampelor, ci din truda lor multă și din mămăliga lor puțină, — pricina e ușor de înțeles. Pe semne nu e sănătoasă proporția etnică a membrilor din consiliile de administrațiune respective. Asta și numai asta va fi pricina. ... Dar de ce mă incurcă oare în aceste convingeri și ușoare soluțiuni cei doi boieri cu cilindre în cap, pe care îi zăresc în loja regală? Amândoi sunt foști miniștri, amândoi sunt maaari români, grozavi „naționaliști“, intransigenți, totalitari. Unul e stăpân peste o mare mină de cărbuni, — celalalt e atotputernic asupra unei gigantice societăți aurifere. Și au în consiliile lor de administrațiune alți câțiva maaari români și perfecți „naționaliști“. Iată opaițele minerilor care trec aruncă lumină și în fața celor doi domni cu cilindre în cap. Și — minune! — pe fețele lor nu se vrăjește paloarea frunzelor ofilite, ci rumeneală, și viață, și belșug, și fericire.

... Oare degetele aceste chinuite de cele mai aspre munci, cum pot vrăji din firele urzelii și din migăloasa băteală armonia și gingășia desenelor și a culorilor? Oare mâinile aceste arse de jarul vetrei, supte de apa lăutului, tăiate de buruiana spinoasă a plevinei și de așchiile cânepei topite, bătute de sapa din prasilă, — oare mâinile aceste cum pot purta acul mărunt scriind din fir de arnici și din stropi de mărgulețe poezia cusăturilor? Oare cum pot aceste mâni cu pielea scortfoasă mângăia atât de dulce obrajii fragezi ai copiilor?

... Hurue automobilele, stărnind colbul. Cei mari au trecut la masa împărătească.

Oare au dus cu ei vre-o vorbă din graiul mânilor, care i-au salutată? Oare au înțeles ei, că în aceste palme e scrisă o întreagă istorie, un întreg studiu al stărilor noastre, un program? Vor admite ei oare, că acei „sat național și țărănesc“ nu e nici gogoriță sperietoare, nici o fantezie, nici o întortochiată construcțiune de drept constituțional, ci e împlinirea unei foarte actuale porunci a Dreptății, a naționalismului adevărat, a viitorului neamului nostru?“

Congresul tineretului maghiar din Ardeal

La începutul lunii Octomvrie s'a ținut la Tg.-Mureș congresul noiei generații ungurești din Ardeal. Din desbaterile acestui Congres am putut constata evoluția satisfăcătoare a spiritului public maghiar din această provincie. De sigur, nu s'a ajuns încă până la puțința unei depline și sincere înțelegeri între cele două neamuri, cari trebuie să realizeze o apropiere utilă amândurora; partidul maghiar condus de o protipendă reacționară și strimt naționalistă, și-a trimis la Tg.-Mureș agenții lui provocatori, cari au reușit să devieze, în mare măsură, calea inițială pe care tineretul maghiar se hotărâse să opune. Interesante au fost declarațiile d-lui A. Kocsi, directorul ziarului „Brassoi Lapok“, altădată ultrasovinișt:

„Nu mai voim să se continue între cele două popoare hărțuiala care

le consumă! Noi căutăm căile condițiilor unei conviețuiri constructive a unghurimii din Ardeal și a poporului român!

„Vom să spulberăm toate neînțelegerile de până aci. Să ia la cunoștință poporul românesc vorba noastră cinstită și curată:

„Nu suntem iredențiști. Noi ne-am resemnat cu gândul că trebuie să ne trăim viața noastră de popor maghiar în actuala situație istorică și în actualele cadre de stat și că aici trebuie nu numai să ne păstrăm, ci să ne și dezvoltăm cultura noastră ca popor“.

„Simțim — a continuat d-șă — că stăm în fața unei întorsături istorice care ne obligă să fim sinceri și față de noi înșine și față de poporul românesc. Nu ne-a aruncat în cadrele statului nostru de azi voința sau consimțirea noastră. Au colaborat forțe politice mondiale ca România să capete misiunea de a stăpâni de aci înainte Ardealul. Stăpânirea însă implică și marea misiune de a păstra ceea ce stăpânești. Iar aceasta nu e numai o chestiune de autoritate și de forță efectivă, ci e în primul rând o chestiune de împlinire a marelui misiunii istorice ce ți-a revenit prin stăpânirea Ardealului. Trebuie să ne încadrăm și ne putem încadra în statul român, atâta timp cât poporul românesc ne oferă speranța că — fie și încet și prin muncă dărză — marea chestiune a Ardealului se va soluționa și pe seama noastră“.

Nu știm precis, ce înțelege dl. Kocsi prin „marea chestiune a Ardealului“. S'ar putea ca înțelegem ca privitor la această „mare chestiune“ să răstoarne toată construcția logică și acceptabilă de mai înainte.

În „profesiunea lor de credință“ notată la sfârșitul congresului, tinerii Unguri cer democratizarea vieții sociale maghiare, apropierea de Români, etc.

Să fie siguri, tinerii maghiari, că gândurile lor sănătoase și sincere se întâlnesc cu acelea ale tinerei generații românești, în cuprinsul actualelor și vecinicelelor hotărâri ale României.

Democrația nu va pieri

Președintele Roosevelt își exprimă categoric atașamentul la ideea și acțiunea democratică

Președintele Roosevelt a ținut la mijlocul lui Septembrie un discurs la radio, cu prilejul celei de a 50-a aniversare a Constituției Statelor Unite.

După ce a amintit originea democrației, dl. Roosevelt a adăugat: „În ultimul timp lumea a asistat la provocări categorice, aruncate democrației de un guvern reprezentat printr'un singur om. Nu vom tăgădui că metoda aceasta, fie că o vom numi comunistă, fie că o vom numi dicatorială, a adus persoanelor care trăiesc sub aceste regimuri avantajii materiale pe care democrațiile nu le-au acordat acestor oameni. Somajul a scăzut, cu toate că această scădere se explică prin nebunia producției de arme, ordinea domnește sub un regim de teroare și în dauna libertății și a drepturilor individuale.“

Dl. Roosevelt s'a ridicat apoi împotriva afirmațiilor făcute de conducătorii regimurilor autoritare, cari proorocesc moartea democrației. Democrația — a spus d-șă, — nu va pieri, „mai întâi pentru că bărbații și femeile din ziua de azi vor refuza să-și pună, în mod laș, soarta lor în mâinile unui singur om sau a unui grup arbitrar, care să-i guverneze, și apoi pentru că aceste noi forme de guvernământ au adus afacerile lumii la un punct în care civilizația se găsește amenințată“.

Președintele Roosevelt a schițat apoi tabloul întunecat al situației mondiale, precizând: „Teama de agresiune, invazie, revoluție, moarte, plutește asupra pământului. Poporul Statelor Unite este hotărât să țină de parte de granițele sale această amenințare care crește mereu“.

Examinând condițiunile generale și resursele națiunii, cum și re-

zultatela obținute în ce privește ameliorarea vieții muncitorilor, dl. Roosevelt a constatat că aceste condițiuni și această ameliorare s'au impus în așa măsură, încât ar fi imposibil să se mai revină la situația de acum zece ani. „Guvernul — spune dl. Roosevelt, — trebuie să satisfacă marilor masse al poporului cererile lor de îmbunătățire a stării materiale și de securitate economică și să le ofere nivelul de viață pe care îl justifică resursele țării.

Numai atingând aceste scopuri, guvernul a dovedit valoarea permanentă a democrației și inutilitatea dictaturei, care este totdeauna însoțită de spiritul invaziei.

Nu sunt pesimist. Cred că guvernul democrat al acestei țări poate face tot ceea ce așteaptă dela el oamenii de bun simț“.

Vorbind despre situația dela Curtea Supremă, președintele Roosevelt a declarat că, după părerea sa proiectul său este constituțional.

În încheiere, dl. Roosevelt cere poporului american să continue a păstra încredere deplină în Constituție, pentru a putea să rezolve cu ajutorul lui numeroasele probleme ale momentului.

Iar la începutul lui Octombrie, Președintele Roosevelt, într'un mare discurs ținut la Chicago, printre altele, a spus:

„Domnia teroarei și ilegalității internaționale, din ceasul de față, a început prin amestecul nejustificat al anumitor țări în afacerile interne ale altora și prin invadarea teritoriilor străine cu violarea tratatelor.

„Situația s'a agravat acum atât de mult încât amenință în mod serios civilizația.

„Fără declarații de război și fără nici o justificare, civili, femei și copii, sunt asasinați cu bombe. Într'un timp așa zis de pace, vasele sunt atacate și torpilate de submarine, fără motiv și fără preaviz. Națiunile complotază și participă la războiul civil în țări cari nu le-au făcut niciodată vre-un rău.

Necesitatea unei înțelegeri între popoare

„Națiuni care reclamă libertatea pentru ele o refuză pentru alții. Popoare nevinovate sunt sacrificate poftei nesățioase de putere și de supremație, lipsită de justiție și de spirit de omenie“.

Președintele Roosevelt a continuat: „Dacă aceste lucruri se întâmplă în alte părți ale lumii, nu ne putem închipui ca America ar putea să scape“.

Oratorul a subliniat apoi necesitatea unei înțelegeri între popoarele pacifice.

Sfințenia tratatelor

„Este o chestiune de importanță vitală pentru americani — a enunțat d. Roosevelt cu voce puternică, — de a se restaura sfințirea tratatelor și menținerea moralității internaționale“.

Președintele a subliniat că majoritatea națiunilor dorește pacea și se silește să surime barierele vamale, căutând totodată să sporească prosperitatea internă.

D-sa a arătat că Statele Unite consacră pentru înarmări mai puțin de 12 la sută din buget, dar'a adăugat:

„Suntem însă datori să ne gândim la viitor. Cei cari doresc pacea pot și trebuie să găsească mijlocul de a face ca voința lor să birue“.

Dl. Roosevelt a suplinit cu tărie, că conștiința morală a lumii trebuie să pună capăt oricărei agresiuni internaționale.

„Vreau să duc o politică de pace și mă silesesc să fac astfel încât să nu fim amestecați într'un război. Ar trebui să fie de neînchipuit ca o nație să poată fi atât de nebună și de crudă încât să risce a scufunda lumea într'un război, invadând, cu violarea tratatelor și fără provocare, teritoriile altor națiuni prea slabe pentru a se apăra. Totuși, pacea este amenințată prin această stare de fapt“.

America detestă războiul

Președintele Roosevelt a încheiat spunând, că dorința de pace a națiunilor trebuie să fie exprimată în așa fel încât acele națiuni, care ar fi ispitite să atenteze la drepturile altora să-și mute gândurile.

„Trebuie să se facă încercări pozitive pentru salvarea păcii. America detestă războiul. America este angajată în chip activ în căutarea păcii“.

Principiile de bază ale cooperăției

Congresul internațional cooperativ ținut la Viena în 1930 a desemnat o comisiune specială pentru a elabora principiile de bază ale cooperăției, ținându-se seama de principiile pionierilor din Rochdale.

Această comisiune și-a încheiat anul acesta lucrările, întocmind un raport documentat, care a fost supus dezbaterii congresului internațional cooperativ, care s'a ținut la Paris, între 6—9 Septembrie a. e.

Comisiunea, prin raportul prezentat, stabilește următoarele principii de bază:

Baza economică

I. Adeziunea liberă și voluntară — care prevede că oricine poate fi membru al unei societăți și că orice cetățean trebuie să aibă libertatea de a intra sau nu în cooperativă, conform propriei sale voințe.

II. Controlul democratic — care prevede autonomia completă a societăților, în raport cu viața economică națională, și libertatea de dezvoltare, care nu pot fi limitate decât din dispozițiuni legislative, cu aplicațiuni la totalitatea comunității și în interesul acesteia.

Elementul fundamental al conducerii democratice: regula „un om, un vot“, este la baza societății cooperative și se aplică fără distincțiune de sex.

III. Distribuirea excedentului la membri în raport cu tranzacțiunile lor — care este risturna asupra cumpărăturilor și care este mijlocul prin care se elimină profitul în comerț și industrie.

IV. Limitarea dobânzei asupra capitalului — un principiu care recunoscând dreptul de a fi remunerat capitalul întrebunțat, ca un element al „prețului just“ închide poarta camătei, sub orice formă.

Aspectul moral și social

V. Neutralitatea politică și religioasă — atât față de toți cei doresc să adere, cât și în discuțiunile și tranzacțiunile cooperativelor. Acest principiu salvează în același timp și independența asociatului și unitatea cooperativelor, permițând mișcării să facă apel la bunăvoința universală și concentrând toate forțele sale promovării ideilor sale economice și sociale.

VI. Vânzarea pe bani gata — este un factor esențial nu numai pentru stabilitatea financiară și lichiditatea întreprinderii cooperative, dar chiar ca factor pentru a face mai moral, comerțul și industria, de a libera consumatorul de sclavia datoriei și de a-i forma spiritul de economie.

VII. Dezvoltarea educațiunii — care asigură, în același timp, dezvoltarea intelectuală și morală a cooperativelor, pe măsura ce se dezvoltă sistemul lor economic și care îi prepară într'un mod mai eficace pentru obligațiunile lor cetățenești, dându-le posibilitatea unei vieți complete, într'o comunitate care merge spre un plan de civilizație mai ridicat.

Situația cooperăției române

La sfârșitul anului 1936, situația cooperăției românești, în cifre, a fost următoarea:

BĂNCILE POPULARE (Cooperative de credit).

Numărul unităților pe țară 4704. N-rul membrilor înscrși 965.279.

În medie revin 205 membrii de fiecare bancă Populară.

Fonduri:

Capital social	1.912.500.000 lei	Depozite	1.318.100.000 lei
Rezerve	1.289.300.000 lei	Conturi diverse	157.300.000 lei
Credite de mandat	411.300.000 lei		
Credite ordinare	1.447.900.000 lei		
		<i>Total fonduri</i>	<i>6.536.400.000 lei</i>

Plasamente:

Debitor din op. de mandat	268.100.000 lei	Total debitori	2.833.000.000 lei
Debit. neconvertiți	869.500.000 lei	Red. din convers.	2.569.900.000 lei
Debit. convertiți	1.963.500.000 lei	Valori imobilizate	191.400.000 lei

Contul de profit și pierdere s'a soldat cu pierderi pentru 2894 bănci populare și cu beneficiu pentru 1419 bănci populare.

După cum se poate constata, băncile populare reprezintă încă o forță în cadrul instituțiilor de credit ale țării și nu pot fi nesocotite în aprecierea situației generale a creditului intern al României.

COOPERATIVELE DE APROVIZIONARE, CONSUM ȘI VÂNZARE:

La o distanță destul de mare de băncile populare vin cooperativele de consum, aprovizionare și vânzare a căror situație se prezintă astfel:

Numărul de unități pe țară 1.150 Numărul membrilor 134.902

Această înseamnă că avem în medie 17 membri de fiecare unitate, ceea ce este mult prea puțin pentru a da unități puternice. Se cere un minimum de 50 membri la sate și 100 la orașe spre a creia o astfel de cooperativă.

Capital social	112.300.000 lei	Credite ordinare	258.400.000 lei
Rezerve	131.700.000 lei	Conturi diverse	49.300.000 lei
Credite de mandat	43.200.000 lei		
		<i>Total fonduri</i>	<i>594.900.000 lei</i>

Plasamente:

Disponibil	43.700.000 lei	Debit, din mandat	25.500.000 lei
Ef. publ. și particulare	14.000.000 lei	Creanțe dubioase	18.000.000 lei
Datorii neconvert.	82.900.000 lei	Imobilizări	66.000.000 lei
Datorii convertibile	71.200.000 lei	Mărfuri genrale	71.500.000 lei
Reduceri din convers.	90.500.000 lei	Div. conturi	111.600.000 lei

Cooperativele acestea au avut un beneficiu de 12.600.000 lei repartizat la 551 unități și o pierdere de 54.000.000 repartizată la 474 unități. Restul de 125 unități n'au dat rezultatul.

COOPERATIVELE DE PROUCTE:

Cooperativele de producție în România sunt de următoarele feluri:

Cooperative forestiere	200	Cooperative cump. de păm.	184
Cooperative de prod. dir.	189	Cooperative de arend. de pământ	30

Total 603

Aceste cooperative au în total un număr de 69.230 membri.

Fonduri:

Capital social	134.000.000 lei	Credite ordinare	528.700.000 lei
Rezerve	452.400.000 lei	Div. conturi.	443.200.000 lei
Credite pt. mandat	6.300.000 lei	<i>Total 1.164.600.000 lei</i>	

Plasamente:

Disponibil	54.400.000 lei	Dat. din mandat	15.300.000 lei
Ef. publ. și particulare	21.800.000 lei	Creanțe dubioase	19.000.000 lei
Dat. neconvertibile	254.000.000 lei	Imobilizări	295.000.000 lei
Dat. convert.	103.000.000 lei	Mărfuri g-rale	56.000.000 lei
Reduc. de dat.	133.000.000 lei	Div. conturi	211.400.000 lei

Ca rezultate cele 389 cooperative care au comunicat datele, se impart astfel: 176, care au dat un beneficiu total de lei 10.800.000 lei și 174 care au înseris o pierdere totală de lei 73.000.000.

FEDERALELE:

Un interes deosebit prezintă situația federaledor, care s'au bucurat în ultimii patru ani de o deosebită sollicitudine din partea guvernului și a centralelor cooperative.

Situația lor este următoarea:

Fonduri:

Capital social	107.800.000 lei	Depuneri	77.200.000 lei
Rezerve	182.900.000 lei	Div. conturi	115.900.000 lei
Credite ordinare	967.800.000 lei	<i>Total 1.720.200.000 lei</i>	

Plasamente:

Disponibil	23.600.000 lei	Debit. din mandat	270.200.000 lei
Ef. publice și particip.	28.100.000 lei	Creanțe dubioase	16.800.000 lei
Dat. neconvertite	668.200.000 lei	Imobilizări	43.000.000 lei
Reduceri din convers.	282.600.000 lei	Div. conturi	115.300.000 lei

• Din 52 de federale 32 au încheiat bilanțul cu beneficiu și 18 cu pierderi, 2 n'au comunicat datele.

Beneficiu s'a obținut astfel:

12.400.000 lei din operațiuni de bancă. 24.200.000 total beneficiu.
11.800.000 lei din alte operațiuni. Pierderile au fost de 11.800.000 lei.

Să se țină seama, că volumul fondurilor băncilor populare a fost mult redus prin aplicarea legii conversiunii datorilor agricole. În ultimii ani acțiunea de îndrumare, control și propagandă a fost inexistentă. În cooperatie este foarte mult de făcut.

Cooperatia, bugetul public și venitul săteanului

În pagina pentru cooperatie a ziarului „Dreptatea“ din 10 Sept. dl. I. Răducanu, fost ministru și rector al Academiei comerciale din București, semnează următorul articol:

Mișcarea cooperativă dela noi a apucat un drum cu totul deosebit de acel urmat de cooperatia din alte țări. Acel drum nu este numai deosebit, ci totodată, după cum cred că va reeși din cele ce urmează, extrem de primejdios, falsificând principiile de bază ale cooperatiei, păgubind economia publică și dând rezultate negative și pentru viața economică și socială.

Această situație excepțională a cooperatiei românești se datorează, pe de o parte, unui amestec al Statului, produs al unei concepțiuni greșite, urmărind interese cu totul străine de acele ale instituției, pe de altă

parte înstrăinării din ce în ce mai pronunțate a țărănimii, care nu mai vede foloasele asocierii pe tărâmul economic, ba dimpotrivă, privește cu neîncredere manifestările cooperatiste.

În loc să avem o cooperatie adevărată, liberă, înregistrăm, în ultimul timp, nenumărate pilde de pseudo-cooperative, adică de cooperative legale, dar nu reale, în care patronează interesul pur capitalist al unor indivizi exploataatori.

Când acorzi zeci de milioane unei așa zise cooperative de editură în loc să întrebunțezi banii pentru intensificarea producției sau valorificarea ei prin cooperatie, nu faci altceva decât o politică de discreditare a cooperatiei;

când înființezi așa zise cooperative finanțate cu bani din bugetul public, direct sau indirect, pentru grupul de mari întreprinzători, te folosești de aparatul Statului și de firma cooperativă pentru întreprinderile pur lucrative;

când, sub masca operei de valorificarea cerealelor, prin cooperatie împreună fără ănici o îngrădire banii Statului ca să obții un oarecare stoc de devize pentru banca de emisiune și în dauna venitului producătorilor agricoli, aceasta este o nouă metodă de percepere a impozitelor asupra muncii plugarilor, impozite care însă nu intră în bugetul public și de care beneficiază instituțiile privilegiate.

Nicăeri în alte țări în afară de binecuvântata Românie, nu putem întâlni un abuz de acțiune cooperatistă din partea Statului, astfel cum se săvârșește, zi de zi, sub văzul tuturilor, la noi.

O asemenea nesocotită politică de Stat, în materie de cooperatie, este și anti-econmică și imorală.

Bugetul Statului întreținut de modestii contribuabili, suportă aberațiunile și manipulațiunile unor interesați.

Venitul plugarului este redus în 2 chipuri printr'o astfel de politică nefastă:

1. produsele lui nu sunt valorificate la dreptul lor preț (criticele făcute operațiunilor de valorificare sunt pe deplin întemeiate);

2. pierderile ce se înregistrează printr'o politică de credite date favorizilor, sub masca firmelor cooperatiste, se plătesc din greu, pe cale de impozite, pentru acoperirea golurilor bugetare respective.

Atâta vreme cât aparențele sunt țelul acțiunii de Stat, cu totala nesocotire a realităților, cooperatia în România va însemna o povară pentru bugetul public și o adâncă desamăgire a plugarilor.

Pe tărâmul cooperatiei aproape totul este de refăcut.

Noi și „Lumea Nouă“

În revista „Lumea Nouă“ din August, al cărei director este dl. Mihail Manoilescu, pe o întreagă pagină sunt comentate unele din articolele din revista noastră apărută în Martie. Recenzentul „Lumei Noi“ a luat din 3 articole, 3 fraze pe care pretinde că le-a găsit în flagrantă contradicție doctrinară. Am recuțit cele 3 articole ale colaboratorilor noștrii și nu am găsit deloc nepotrivirile de cari vorbește „L. N.“. Dar, să zicem că tinerii noștrii colaboratori nu cad, în totul, de acord asupra interpretării problemelor vremii noastre; să zicem, pentrucă chiar dacă ar fi așa, scrisul lor nu rămâne cu nimic diminuat, iar unitatea de gândire — în linii mari — a revistei noastre nu este, nu ar fi prin nimic sdruncinată. Aci discutăm probleme, fiecare cu aportul discernământului și informațiilor sale, cu libertatea necesară unui om care gândește, colaboratorii noștrii având dreptul să discute chiar doctrina partidului politic căruia noi îi aparținem.

Ceiace însă ne surprinde, este faptul că reproșul de lipsă de unitate doctrinară ne vine tocmai dela revista cunoscutului cameleon doctrinar dl. Manoilescu. În biblioteca noastră avem cărți și articole în cari acest domn pleda acum 10 ani pentru neo-liberalism de factură practică

averescană, acum 6 ani susținea țărănișmul, iar de vre-o 4 ani încoace a devenit un feroce corporatist; schimbându-și cam tot la 5 ani, fundamental, doctrina, credem că a ajuns și la capătul ciclului corporatist și am fi curioși să știm, cu anticipare, încotro va apuca dl. Mihail Manoiilescu cu „Lumea Noua” cu tot și cu tot personalul ei scriitoricesc. Eventualele noastre nepotriviri ideologice refuzăm să le discutăm cu revista celei mai mari secături doctrinare pe care a cunoscut-o România modernă.

Natalitatea și tragedia mortalității în România

După datele Buletinul demografic am avut pentru anul 1936 — la o populație de 19.319.300, din cari 15.749.332 reprezintă cifra populației rurale — un număr de 608.774 nașcuți.

Repartizate pe provincii, datele natalității sunt următoarele:

OLTENIA

La o populație de 1.629.961 locuitori, avem 54.913 nașcuți, adică un procent de 33,7 la mie.

MUNTENIA

La o populație de 4.382.385 locuitori avem 148.730 nașcuți, adică un procent de 33,9 la mie.

DOBROGEA

La o populație de 893.734 locuitori avem 32.656 nașcuți, adică un procent de 36,5 la mie.

MOLDOVA

La o populație de 2.658.040 locuitori avem 103.893 nașcuți, adică un procent de 39,1 la mie.

BASARABIA

La o populație de 3.081.837 locuitori avem 97.250 nașcuți, adică un procent de 31,6 la mie.

BUCOVINA

La o populație de 901.583 locuitori avem 25.470 nașcuți, adică un procent de 28,3 la mie.

TRANSILVANIA

La o populație de 3.383.040 locuitori avem 91.888 nașcuți, adică un procent de 27,2 la mie.

BANAT

La o populație de 940.443 locuitori avem 17.056 nașcuți, adică un procent de 18,1 la mie.

CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ

La o populație de 1.447.538 locuitori, avem 36.919 nașcuți, adică un procent de 25,5 la mie.

Prin urmare județele cu cea mai mare natalitate sunt județele din Moldova, iar după hărțile demografice se constată că sunt mai mult județele din Nordul Moldovii.

În general natalitatea județelor din vechiul regat este cea mai ridicată. Coeficientul lor contribuind în cea mai mare parte la excedentul general a nașterilor pe țară.

Totuși se pot face două grupuri demografice bine distincte: vechiul regat și Basarabia ce formează un procent de aproximativ 33 la mie — iar Transilvania, Banatul și Bucovina, alt grup cu o natalitate medie de aproximativ 24 la mie.

Excedentul natal al provinciilor de peste munți pe anul 1935 abia atinge 5,2 la mie, față de 11,7 la mie din vechiul regat.

În ținuturile dela vestul graniței, situația în unele locuri e dezastruoasă.

Astfel în Lipova e un deficit anual de populație de -7,3 la mie, iar la Arad e de -9,6 la mie!

Clasificări pe origine etnică

Din numărul noilor născuți, clasificați după originea etnică, românii ocupă un procent de 80,4 %, Ungurii 5 %, Germanii 3 %, Evreii 1,6, Ruși — Ruteni — Ucraineni 4,9 % și alte neamuri 5,4 %.

Pentru oglindirea particularităților etnice cu repercusiunile lor asupra natalității provinciilor vom reproduce mai jos tabloul indicelui vital pe provincii, care deși e alcătuit numai pe luna Septembrie 1936, e suficient totuși ca să ne sugereze unele concluzii interesante.

În mod curent, pentru cercetarea vitalității populației se întrebunțează indicile vital, care se calculează prin raportarea numărului născuților la numărul deceselor.

Iată-l acest tablou:

	Indicile	
	Rural	Urban
România	— — — — 182	118
Oltenia	— — — — 193	129
Muntenia	— — — — 201	129
Dobrogea	— — — — 249	166
Moldova	— — — — 189	108
Basarabia	— — — — 137	97
Bucovina	— — — — 203	95
Transilvania	— — — — 193	127
Banat	— — — — 132	90
Crișana-Maramureș	— — — — 201	107

Din acest tablou se remarcă în primul rând diferența indicelui vital delă sate și orașe.

Cel rural pentru țară e de 182, iar cel urban numai de 118 — ceea ce denotă un progres biologic accentuat la săteni.

E de remarcă deasemenea enorma diferență între indicile rural și urban din Bucovina — diferență care e un interesant îndreptar pentru cercetarea stărilor din Bucovina, nu numai sub raportul social economic ci și etnic.

Banatul și Basarabia sunt aproape pe acelaș plan, — cu indicile cele mai scăzute.

Dacă în Bucovina și mai ales Dobrogea indicile vital, este mai mult rezultatul unor realități etnice (Rutenii în Bucovina și Bulgarii și Turcii în Dobrogea) în schimb în Banat și Basarabia rezultatele demografice, — sub toate aspectele — sunt oglinda stării social economice din aceste provincii.

În rezumat, problema natalității, bazate pe date statistice, cari evidențiază realități provinciale cu importante caracteristici locale, trebuie să dea impuls unor noi cercetări, cari să explice ceiace cifrele se mărginesc să redea, numai sub aspectul informativ.

Natalitatea, departe de a fi o problemă „de sine stătătoare“, este doar un aspect sub care se prezintă multiplele noastre realități sociale, economice și etnice. Multe din „legile“ ei se regăsesc în tocmai la altă problemă demografică importantă: mortalitatea.

Mortalitatea

Dacă la natalitate mai sunt aspecte etnice determinate, în schimb mortalitatea, la noi, e o problemă în care se reflectează în plin condițiile vieții noastre social-economice.

Din cei 332.185 morți pe anul 1936, doar 56919 au murit de bătrânețe, din cari numărul celor urbane e de abia de 5888.

Restul sunt cazuri de moarte prematură.

În special, în anul 1935 (a nsecetos) și 'n primele luni ale anului 1936, avem o mortalitate a tineretului neobișnuit de mare.

Cel mai slab excedent natal, deci procentul de cea mai mare mor-

talitate, tot Banatul îl dă — diferența între nașteri și morți abia atângând coeficientul de 0,2 la mie. Ceia ce arată că aBanatul e departe de a avea o situație demografică bună. Cauza locală împiedecă nu numai progresul nașterilor, dar fac ravagii chiar și printre cei puțini născuți.

Ceia ce mai este caracteristic pentru Banat e că, pe când Românii, Germanii și Evreii păstrează acelaș indice vital (în genere slab, regresiv), singuri Ungurii au o vitalitate progresivă.

Ca remarcă pentru Transilvania, e de observat, că în județele Trei-Seaune, Ciuc, Odorhei, Năsăud și Cluj, avem o mortalitate infantilă neobișnuit de mare.

Trecând peste situația Dobrogei, care și la capitolul mortalității are situația cea mai bună, — să ne oprim asupra Basarabiei, a cărei situație apare cu atât mai grea, cu cât are o natalitate urcată.

Așa avem județele Lăpușna, Orhei și Tighina, cu o mortalitate generală de peste 40 la mie, ceia e un procent foarte mare.

Mortalitatea la orașe

Printre orașele cu procentul de mortalitate catastrofal sunt:

PITEȘTI

Mortalitatea generală 28,6 la mie.

Mortalitatea infantilă 43,5 la sută.

R.-SĂRAȚ

Mortalitatea generală 23,9 la mie.

Mortalitatea infantilă 38,5 la sută.

TEGUCI

Mortalitatea generală 25,4 la mie.

Mortalitatea infantilă 43,5 la sută.

MUNICIPIUL LUGOJ

Mortalitatea generală 26,9 la mie.

Mortalitatea infantilă 37,1 la sută.

Deasemenea mortalitatea infantilă cu un procent neobișnuit de mare mai este și în următoarele orașe:

Roman — 43,3 la sută.

Bălți — 44,4 la sută.

Focșani — 41,5 la sută.

RECENZII

T. Cristureanu: Suceava, o analiză geografică, etnică, economică și administrativ financiară a județului Suceava, 1937. — Ed. revistei „Viața Bucovinei“, Cernăuți.

Această monografie despre „cel mai românesc, cel mai țărănesc, dar și cel mai sărac județ din Bucovina“, după rezoluția dată de Dl. Ion Mihailescu, președintele partidului nostru este „un model de studiu monografic“, merit să devină „drept bază a programului de activitate județeană cerut organizațiilor județene ale partidului național-țărănesc“.

Pornind dela premiza că nimic nu se poate realiza temeinic fără o cunoaștere prealabilă a realităților sociale, constatăm că baza programului partidului nostru are în vedere realitatea. Această realitate economică, etnică, etc., nu se cunoaște decât prin studii monografice. Aceste studii sunt menite să formeze baza de plecare a realizărilor național-țărăniști.

Dl. T. Cristureanu a făcut o monografie a județului Suceava, începând cu elementele geografice care îl caracterizează. Se constată că este cel mai mic județ al Bucovinei și al țării. (1309 km. p.) Situația etnică se prezintă astfel: „Din 125 mii loc., peste 98 mii, deci 79% sunt români. Restul se împarte astfel: 10 mii nemți (8 la sută), 8 mii evrei (6,4 la sută), 5 mii ruteni (4 la sută), 1 mie unguri și 3 mii alte neamuri“.

Transporturile aici (căi ferate, șosele și poduri) sunt relativ bune, Suceava fiind în drumul liniilor ce trec dela nordul țării și Polonia spre sud și capitala țării.

Producția agricolă este cea mai importantă dintre toate domeniile de activitate economică a populației acestui județ. Forța economică a județului stănd în agricultură, prin aceasta se integrează aspectul economic al județului în cadrul general economic al țării. Se cultivă porumb, ovăs, grâu de toamnă, grâu de primăvară, orz, secară, lucernă, trifoi, fasole, cartofi, dovleci, legume, căneapă.

A doua bogăție importantă a județului Suceava este bogăția animală. „In 1935 acest județ poseda 15009 cai, 29.633 bovine, dintre cari 18.500 vaci cu lapte și 621 boi de muncă, 48.865 oi, 365 capre, 23.822 porci și 727 stupi primitivi, împreună cu 2384 stupi sistematice“.

Diin punct de vedere industrial județul Suceava nu stă prea bine: are în total 2598 H. P. și 1332 muncitori. Industria toată este concentrată în triunghiul Ițoeni—Suceava—Burdujeni. Are industrie forestieră, de piele, alimentară și chimică.

Dl. Cristureanu trece în revistă situația învățământului, situația financiară.

În concluzie, dl. Cristureanu scrie: cel mai românesc și cel mai țărănesc județ din Bucovina, cu o istorie națională glorioasă pe vremea domnilor moldoveni și dârza pe vremea împilării habsburgice — poate că tocmai din acest din urmă motiv — este un județ sărac.

Ridicarea nivelului cultural și social al acestui județ este în funcție de punerea în valoare a potențialului agrar. Căci numai în acest caz ar spori veniturile țărănimii sucevene și implicit veniturile sătești și județene. Lipsit de minereuri, lipsit de păduri și codri, Suceava n'are altă bogăție decât ogorul său.

În funcție de această coordonată, delimitată vertical de celelalte care se numește programul statului național țărănesc, pe baza elementelor concrete expuse mai sus, urmează deci să se elaboreze pentru județul Suceava și *planul de realizări!*

A. T.

Grigore Nandriș: Aurel C. Popovici. (1863—1917), cu „o Mărturie“ de S. Mehedinți.

Cartea d-lui Grigore Nandriș este o contribuție prețioasă în cunoașterea vieții și mai ales a ideilor marelui român și luptător pentru realizarea idealului național. Aurel C. Popovici rămâne una din figurile cele mai proeminente din istoria

Ardealului din preajma și timpul rânboiului mondial. Născut la 4 Oct. 1863 în Lugojul Banatului, unde a urmat școala până în clasa a doua de liceu, pe urmă a trecut la Brașov, iar de aici la Beiuș unde dă și bacalaureatul. În anul 1885 se înscrie la medicină la Viena. Se căsătorește la 1888. Din cauza greutăților cu care avea de luptat poporul român din Ardeal, și mai ales din cauza abuzurilor comise de administrația ungurească, ce vroia ca totul sub soare să fie ungar, Aurel C. Popovici intră în vâlmășagul luptelor naționale.

La 1891 apare „*Mémoire des étudiants roumains sur la situation des Roumains de Transylvanie et de Hongrie*“, la care încearcă să răspundă studenții unguri prin: *Les Roumains et la nation hongroise. Réponse au memoire des étudiants universitaires roumains sur la situation des Roumains de Transylvanie et Hongrie*.

Studenții români din Transilvania și Ungaria răspund prin renumita replică, care a fost alcătuită — mai ales — de Aurel C. Popovici. Această carte a fost confiscată de administrația maghiară, iar Aurel C. Popovici arestat la 27 August 1892 când se întorcea dela Sinaia. Dar el scapă de autoritățile maghiare și fuge în România, după ce a fost condamnat la 4 ani închisoare și 5000 coroane amendă.

Aurel Popovici a stat în România pe urmă a trecut în Austria și moare în anul 1917, în Elveția.

Dintre scrierile sale cele mai importante sunt: Chestiunea naționalităților și modul soluțiunii sale în Ungaria (1894), Naționalism sau democrație, O critică a civilizațiunii moderne (1910), Die vereinigten Staaten von Gross-Oesterreich (1906).

Din lipsă de spațiu cităm numai părerea lui despre țărani: *Adesea mi-am pus întrebarea: de ce oare țărâimea românească din Moldova și Banat, din Maramureș și din Argeș, din Ardeal, din Muntenia și din Bucovina e aceeași, afară de mici nuanțe neisemnătoare? Și de ce clasa cultă românească din aceste deosebite țări, se deosebește așa de mult? De ce, mai ales, în această clasă cultă se găsească atâtea tipuri spălăcite, fără nici un relief, fără nici o rezis-*

tență? Eu cred că între cauzele acestea, căci sunt mai multe, mai ales două ar fi ușor de pus în lumină: una e promiscuitatea etnică dela orașe, cealaltă ține de diversitatea influenței culturale în timpul copilăriei. Chiar și Românul adevărat dacă e covârșit de mic copil, de cultura franceză în România, de cea germană în Bucovina, de cea maghiară — germană în Ungaria, devine foarte ușor un hibrit intelectual, un om naționaliste strictat, nenorocit pentru toată viața lui și poporului său“.

Cartea d-lui Nandriș pune într'o lumină destul de clară pe doctrinara naționalismului adevărat.

A. T.

Constantin Isopescu-Grecul: Teoria valorii potențialului individual și încadrarea ei în doctrina economiei politice. Cernăuți, 1937.

Problema valorii potențialului individual este în strânsă legătură cu felul cum este privit individul în societate și concepția de viață care predomină într'o epocă dată. Realitatea individualului și a potențialului de viață economică este cea pe care o poate realiza la un moment dat. Această realizare nu poate fi estimată decât în funcție de un alt termen foarte greu de definit: valoarea.

Dl. Prof. Isopescu-Grecul, pentru a putea analiza problema potențialului individual, în funcție de diferite elemente juridico-economice, face o incursiune în domeniul definirii, bunului economic, a teorii valorii, strâns legată de cea a bunului economic și deci în corolație directă cu subiectul economicului care este omul. După aceasta ajunge să stabilească potențialul de schimb al faptelor economice ale omului și deci posibilitatea de echitate în schimbul comercial. Din neechitatea ce rezultă din schimbul de servicii, se naște exploatarea.

Remediul pentru salvarea celor slabi din lupta pentru existență s'a încercat prin trei sisteme: maximum de dobânzi stabilit de autoritatea statului, o represiune a exploatării în cadrul traficului de prestațiuni mutuale în negoț și o represiune a ex-

ploatării combinată cu sistemul legal în care se tinde la anihilarea efectelor exploatării.

În concluziile dela broșura dsale, Dl Constantin Isopescu-Grecul, definește în 14 puncte, noțiunile de bază ale economiei politice și naționale, începând cu lucruri susceptibile de a deveni bunuri economice, munca omului capabilă de a deveni cel mai prețios bun economic, munca și lucrurile susceptibile de a deveni bunuri, în colaborare crează, capitalul și terminând în capitalul primordial ce este un capital în devenire. Totalul potențialului individual care urmează să apropie bunuri ce satisfac trebuințe unei unități economice se numește avere efectivă. Analizează în punctul 10 schimbul economic în funcție de valorile potențiale individuale și deci de egoismul, care este un motor permanent și cel mai puternic în traficul economic.

Politica economică trebuie să aibă în vedere elementele potențialului individual susceptibil de a deveni

bunuri economice, prin capitalul primordial rezultat al muncii.

Desprinsse aceste idei din broșura Dlui Ctin Isopescu-Grecul, nu ne fac o idee clară de problema anunțată de Dsa prin titlu, teoria valorii potențialului individual, ci mai mult o reactualizare a unor probleme ca bun, valoare, individ care nu capătă o deslegare nici prin această publicație, de rolul, importanța și realitatea lor în complexul vieții economice.

A. T.

Cercul Cultural Minerul al angajaților Minelor Șoreceni: Patru ani de muncă românească, 1933—37.

Lucrarea de mai sus are următorul cuprins: Ce este Legea Șorecanilor, de M. Manoilescu; Patru ani de muncă românească, de Ing. Ion Fotiade; 14 Noemvrie 1933 de a. m. Coravana Șoreceni de a. d.; Reorganizarea cercului cultural, Corul, etc.

A. T.

Am primit la redacție dela 15 August până la 1 Noemvrie

„*Viața Basarabiei*“ apare de 6 ani, lunar, sub conducerea d-lui Pant. Halippa și editată de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc“. Activitatea culturală a d-lui P. Halippa este veche și deosebit de folositoare Moldovenilor dintre Prut și Nistru; d-asa a fost factor de rededeșteptare națională și răspândire a cuvântului și scrisului românesc încă în vremea regimului rusesc, suferind mult pentru dârzenia cu care și-a apărât neamul și limba lui. Se cuvine să trimitem de aci, bunului și distinsului cărturar basarabean toată simpatia și admirația noastră. „*Viața Basarabiei*“ publică literatură, traduceri, studii privitoare la Basarabia, având totdeauna o cronică bogată în însemnări, recenzii, etc. Regularitatea apariției și cuprinsul ei îngrijit fac din această revistă cea mai de seamă tribună a gândirii basarabene. În numărul din Octomvrie întâlnim numele d-lor Costenco, Meniuc, Simenschy, Sârbu, Nica, Cavarnali, Chenzul, etc., semnând poezii, proză literară și studii. Redacția revistei este în Chișinău, str. Haralambică 12.

* * *

„*Insemnări Iesene*“ ne vin din Iașul cultural de totdeauna, unde apar lunar sub conducerea d-lor M. Sadoveanu, M. Codreanu și Gr. T. Popa. Intr-o oarecare măsură ei „*Insemnările*“ de acum vin să țină locul „*Vieții Românești*“ mutată dela Iași la București. Întâlnim mai mult literatură, literatură bună, studii de filosofie, estetică și studii sociale. La numărul din 15 Oct. colaborează d-nii G. Lesnea, C. I. Parhon, M. Codreanu, etc.

* * *

„*Libertatea*“ este în al 5-lea an de apariție bilunară și aduce, număr de număr, scrisul serios și documentat al unor distinși colaboratori. „*Libertatea*“ dă preferință problemelor economice, politice, sociale și culturale și are ca director pe dl. I. Gigurtu și ca prim-redactor pe dl. prof. univ. G. Strat. Nu împărtășim orientarea acestei reviste, ceiace însă nu ne împiedică să recunoaștem valoarea reală a scrisului multor colaboratori ai ei. Dl. G. Strat pledează stăruitor și cu convingere pentru liberalism; credem că apără o cauză pierdută. Liberalismul — ca expresie politico-economică a filozofiei individualiste — abia dacă se mai găsește pe câte undeva, iar ca realitate a politicii comerciale internaționale nu mai există nicăeri. Așa că lupta pentru liberalism are caracter nostalgic și am putea spune, întrucâtva retrograd. Liberalismul este o formulă depășită de timp și de realități; nu contestăm că am putea găsi unele din caracteristicile lui în formulările noi și în îndrumările viitoare ce se vor da vieții sociale și economice a popoarelor. Dar fragmentele de liberalism ce eventual vor dăinui, nu vor alcătui nota dominantă a sistemelor și, prin urmare, vor rămânea fără sens și firma și doctrina. Aci, deocamdată, nu putem stăruii maimult. — „*Libertatea*“ din 5 Oct. aduce colaborarea d-lor Valeriu Bulgaru, V. I. Beldiman, St. Antim, C. Gane, etc. Totdeauna revista are o foarte bogată cronică: note, comentării, recenzii, bibliografie, etc. Redacția revistei: București, I, Calea Victoriei No. 63.

* * *

„*Cultura Creștină*“ este în al 17-lea an și apare, lunar, la Blaj, sub conducerea unui comitet format din distinși scriitori de religie română-unită. Preocupările acestei reviste sunt mai ales de natură teologică și filozofică. În Blajul de vechi tradiții culturale apariția unei reviste cu cuprinsul și dimensiunile „*Culturii Creștine*“ vine ca o confirmare în plus că acolo există o continuitate de gândire și de simțire care prin înalta ei valoare a situat și a permanentizat acest orașel de pe Târnave în rândul puținelor cetăți ale culturai românești de pretutindeni. Numărul din Iulie al acestei reviste aduce colaborarea d-lor I. Agârbiceanu (*Doctrina iertării*); P. S. Salaville (*Ceva despre frumuseța Liturghiilor*

orientale), N. Brânzen (Arderea cadavrelor), Iuliu Hațieganu (Drum luminat), etc. încheiat cu o cuprinzătoare cronică despre oameni și fapte, bibliografie și altele.

* * *

„*Tărănismul Românesc*“ este, la 15 Oct. la întâiul său număr și ne promite să apară, lunar, la Arad, redactat de dl. Ion D. Ungureanu, un învățător destoinic, cu multă credință în țărănism, conducătorul tinerețului național-țărănist din acel județ. În cuvântul de început se spune: „Aparem pentru lupta de rededeptare țărănească... Vrem țarină nouă și cumpănă nouă, vrem România a Țăranilor“, totalitatea nizuinți frumoașe și îndreptățite. Dorim noului venit în „marele șantier al mișcării țărănești“ scris viguros, apariție regulată și îndelungată. Lupta pe care a întreprins-o este și a noastră, cu țel limpede și precis: propășire pe toate tărâmurile a țărănimei române. Redacția revistei: Str. N. Oncu 8, Arad.

* * *

„*Familia*“, revist lunară de cultură, director dl. M. G. Samari-neanu; apare la Oradea cu scris preponderent literar. În numărul din Sept. întâlnim numele d-lor I. Pillat, N. Davidescu, I. Agârbiceanu, Sever Stoica, N. Rădulescu, etc. N'am putea spune că toată literatura publicată e bună. „Zbucium“ul d-lui Agârbiceanu nu reușește să ne ofere emoțiuni estetice și plăcerea unei lecturi de valoare; de altfel, acest scriitor cu nume, în ultimii ani — ținând să scrie mult cu orice preț — produce literatură de valoare literară scăzută.

AM MAI PRIMIT LA REDACȚIE:

„Voința Banatului“ — Timișoara; „Solia Dreptății“ — Orăștie; „Juventud“ — Paris; „Exportul animalelor“ — București; „Graiul Maramureșului“ — Sighet; „Tribuna noastră“ — Cluj; „Secera Muscelului“; „Solia“ — Orăștie; „Țărănismul“ — București; „Gazeta Ciucului“ — Gheorgheni; „Gorjanul“ — Tg.-Jiu; „Glas rom. în reg. sec.“ — Odorhei; „Glasul Ilfovului“ — București; „Acțiunea maramureșană“ — Sighet; „Românul“ — Arad; „Deliorman“ — Silistra; „Cooperatia“ — București; „Pentru inima copilului“ — București; „Afirmarea“ — Satu-Mare; „Plaiuri Săcelene“ — Satulung (j. Brașov); „Opinia Capitalei“ — Buc.; „Poporul“ — Cluj; „Luptătorul“ — Buc.; „Orientării“ — Moinesti; „Festival“; „Cuvântul Capitalei“ — Buc.; „Aurora“ — Buc.; „Orizonturi“ — Slatina; „Scânțea“ — Gherla; „Infrățirea românească“ — R.-Sărat; „Drumul nostru“ — Cernăuți; „Aurora Romanatului“; „Ecoul“ — Roman; „Curierul fălțicenean“; „Sămănătorul“ — Bazargic; „Mureșul“ — Tg.-Mureș; „Secolul XX“ — Turda; „Curierul cooperator“ — Buc.; „Cuget moldovenesc“ — Bălți; Vremea noastră“ — Roman; „Școala maramureșană“ — Sighet; „Informații comerciale“ — T.-Măgurele; „Independența economică“ — Buc.; „România eroică“ — Cluj.

- Gr. Nandriș: *A. C. Popovici*.
- T. Cristureanu: *Intre Halmei și Praga*.
- T. Cristureanu: *Suceava*, monografie.